

Ministerie van Economische Zaken
en Klimaat

Nota van Antwoord zienswijzen en reacties

concept Notitie Reikwijdte en Detailniveau

Net op zee IJmuiden Ver Alpha

Datum: december 2019

In diverse lokale media en in de Staatscourant van 29 augustus 2019 is kennis gegeven van de terinzagelegging van de concept Notitie Reikwijdte en Detailniveau (concept-NRD) van het project net op zee IJmuiden Ver Alpha. Van vrijdag 30 september 2019 tot en met donderdag 10 oktober 2019 was het mogelijk om op de concept-NRD te reageren door een schriftelijke of mondelinge zienswijze te geven. Betrokken overheden en wettelijke adviseurs werd om een reactie gevraagd. Binnen de inspraakperiode zijn er 20 unieke zienswijzen en 4 reacties binnengekomen. In deze Nota van Antwoord zijn de ingediende zienswijzen en reacties samengevat en van een antwoord voorzien.

De zienswijzen en reacties zijn geregistreerd en integraal opgenomen in de [inspraakbundel](#) “Zienswijzen en reacties op de concept Notitie Reikwijdte en Detailniveau ‘Net op zee IJmuiden Ver Alpha’”. Aan de indieners is een ontvangstbevestiging gezonden met daarin een registratienummer. Met de opzoektabel uit de inspraakbundel kan bij het ontvangen registratienummer het bijbehorende zienswijzennummer worden opgezocht. De concept-NRD van het Net op zee IJmuiden Ver Beta heeft tegelijkertijd ter inzage gelegen. Vijf van de zienswijzen die bij het Net op Zee IJmuiden Ver Alpha zijn ingediend, hebben een overlap met de zienswijzen die ook bij het Net op Zee IJmuiden Ver Beta zijn ingediend. Eén ingediende zienswijze was per abuis bij het Net op zee IJmuiden Ver Alpha ingediend en is in overleg met de indiener overgeheveld naar de [inspraakbundel](#) van het Net op zee IJmuiden Ver Beta. Om die reden ontbreekt in deze Nota van Antwoord zienswijze nummer 13.

De zienswijzen en reacties geven een weergave van de belangen bij de verschillende alternatieven (bijvoorbeeld scheepvaart, landbouw, zandwinning, recreatie, visserij, natuur, landschap) en/of verzoeken (meer) aandacht aan de effecten hierop van het Net op zee IJmuiden Ver Alpha (bijvoorbeeld door magneetvelden of de gevolgen van de werkzaamheden voor de garantie van handhaving van de nucleaire veiligheid bij EPZ) te besteden in het MER. In een enkel geval wordt al een voorkeur voor een alternatief uitgesproken. Ook wordt een paar te onderzoeken kleine variaties op een tracé of een tekstuele aanpassing in de NRD voorgesteld.

Op verzoek van het ministerie van Economische Zaken en Klimaat (EZK) heeft de Commissie voor de milieueffectrapportage (Commissie m.e.r.)

op 22 oktober 2019 [advies uitgebracht](#) op de concept-NRD, daarbij zijn de ontvangen reacties en zienswijzen niet meegenomen. Het advies van de Commissie m.e.r. wordt integraal overgenomen en wordt betrokken bij het opstellen van het milieueffectrapport (MER).

Naar aanleiding van het advies van de Commissie m.e.r., de ingediende zienswijzen en reacties op de concept-NRD en het doorlopende participatieproces is een aantal aanpassingen doorgevoerd in de definitieve NRD. Deze staan beschreven in de leeswijzer van de NRD (op pagina 5). Het advies van de Commissie m.e.r. en de zienswijzen en reacties geven geen aanleiding tot het alsnog in het MER / Integrale Effectenanalyse (IEA) onderzoeken van het alternatief naar Rilland via de Oosterschelde. Het bestuurlijk overleg van de betrokken regionale overheden heeft op 4 december 2019 de minister van Economische Zaken en Klimaat geadviseerd de NRD inclusief de voorgestelde wijzigingen vast te stellen. De definitieve NRD wordt tegelijkertijd met deze Nota van Antwoord en de besluitenlijst van het Bestuurlijk Overleg gepubliceerd.

In de eerste kolom van onderstaande tabel is het nummer van de zienswijze of reactie opgenomen, dit correspondeert met de nummering uit [de inspraakbundel](#). In de tweede kolom is een rubricering aangegeven, dit vergemakkelijkt het verwijzen naar eerder gegeven antwoorden. In de derde kolom wordt een samenvatting van het relevante element uit de zienswijze of reactie gegeven, waarop in de vierde kolom antwoord wordt gegeven. Door te klikken op de onderstreepte teksten, wordt een koppeling gemaakt met relevante websites.

Gebruikte afkortingen in de tabel:

EZK = Ministerie van Economische Zaken en Klimaat

concept-NRD = concept Notitie Reikwijdte en Detailniveau

MER = Milieueffectrapport

m.e.r. = milieueffectrapportage

IEA = integrale effectenanalyse

VKA = voorkeursalternatief

1	a	Indiener vraagt zich af of de huidige onbalans markt (leveranciers van noodvermogen) toereikend is voor 2030. Er wordt 2 x 4GW aan windenergievermogen toegevoegd, maar er staat niets over hoe de onbalans (max 8GW op windstille dagen) wordt opgevangen, geborgd en wat voor installaties daar voor nodig zijn.	De offshore-aansluitingen van IJmuiden Ver Alpha en Beta zijn ieder geschikt voor een transportvermogen van 2 GW, in totaal wordt uit het gebied IJmuiden Ver dus 4 GW wind-energie opgewekt. Deze energie komt ter beschikking aan de elektriciteitsmarkt. De vragen van de indiener over onbalans hebben op twee verschillende aspecten betrekking: de elektriciteitsmarkt (1) en de operationele bedrijfsvoering (2). 1) Het oplossen van onbalans over een ISP (imbalance settlement period, welke 15 minuten is) is de verantwoordelijkheid van de onbalansverantwoordelijke. De eigenaar van een windpark (de producent) zal op basis van de windprognoses zijn beschikbare elektriciteit aanbieden op de markt (in het algemeen één of twee dagen van te voren). De onbalansverantwoordelijke moet ervoor zorgen dat de totale elektriciteitsproductie- en consumptie, die hij verwacht over de aansluitingen in zijn portfolio, ingekocht of verkocht is. Op de elektriciteitsmarkt wordt de vraag en aanbod gematched, energieoverschot zal resulteren in een lage elektriciteitsprijs en energieschaarste in een hoge elektriciteitsprijs. Op windstille dagen zal hij geen elektriciteit kunnen aanbieden en zullen andere producenten (van bijvoorbeeld gascentrales, zonneparken, etc.) op de markt een rol spelen om aan de vraag te voldoen. 2) Onbalans binnen de ISP wordt door middel van de activatie van frequency restoration reserves (FRR) opgelost en is een taak van TenneT (operationele bedrijfsvoering). Onbalans binnen de ISP kent twee oorzaken: a. Uitval van een component. Op dit moment kan in Nederland de uitval van het grootste gedimensioneerde incident opgevangen worden. Het ontwerp van de offshore installatie voor IJmuiden Ver wordt zo uitgevoerd dat uitval van de offshore installatie een gelijkwaardig effect heeft als het huidige grootste gedimensioneerde incident, uitval van de grootste operationele productie-eenheid in Nederland, waarmee dit onbalans-aspect afgedekt is. Naast reserves met een volume van de grootst gedimensioneerde incident,
---	---	---	--

		uitval van de grootste operationele productie-eenheid in Nederland, waarmee dit onbalans-aspect afgedekt is. Naast reserves met een volume van de grootst gedimensioneerde incident heeft TenneT de mogelijkheid om een beroep te doen op aangrenzende TSO's om bij extreme onbalans ondersteuning te vragen. b. Een verschil in de prognose van de onbalansverantwoordelijke en daadwerkelijke productie of consumptie. Door middel van historische data onderzoekt TenneT regelmatig hoeveel vermogen altijd beschikbaar moet zijn om deze vorm van onbalans op te kunnen vangen. Wanneer de kans op een grotere onbalans door middel van de toename van windenergie in het net toeneemt, zal dit in de dimensionering terugkomen. In dat geval zal TenneT een groter vermogen FRR contracteren, zodat onbalans altijd kan worden opgelost. Deze markt is technologie-neutraal en het zal afhangen van de aanbieders met welke technologieën FRR geleverd zal worden. De kosten voor het activeren van FRR worden verhaald bij de onbalansverantwoordelijken die de onbalans hebben veroorzaakt. Daardoor zal er een prikkel ontstaan voor de onbalansverantwoordelijken om steeds betere voorspellingen te maken van de windproductie waardoor er weer minder behoefte zal ontstaan naar een groter FRR vermogen. Meer informatie is te vinden op deze websites van TenneT.
b	De technische opties voor de draagconstructie van het platform zijn een jacket van staal met palen en een gravity based structure (GBS). Indiener geeft aan dat vanuit een MER perspectief gesteld zou kunnen worden dat je met 1 GBS een kleinere footprint hebt en dus minder effect en onderbouwt dit met een grafische voorstelling. Tevens geeft indiener aan dat GBS relatief dichtbij locatie kan worden gebouwd (i.p.v. werven in Azië), hetgeen door een Innovatie Partnership procedure aanbesteed en gerealiseerd kan worden op basis van Kosten plus winst en risico delingsmodel. (bv. NEC4 Alliance Contract).	Zowel een Gravity Based Structure als een stalen jacket worden onderzocht in het MER. Indiener stelt voor om beide platformen (van IJmuiden Ver Alpha én Beta) te combineren op één locatie. EZK en TenneT hebben parallel aan de Verkenning aanlanding netten op zee 2030 de optie bekeken om het gehele windenergiegebied IJmuiden Ver (in totaal circa 4 GW) vanaf één locatie op zee aan te sluiten op het net op land. Vanuit technisch en kosten oogpunt is deze optie minder optimaal dan twee platformen. Belangrijkste factor hierbij is de significante toename in de benodigde kabellengte tussen de windturbines en het platform. Meer informatie hierover is te vinden in de brief die hierover op 5 april 2019 naar de Tweede Kamer is gestuurd. TenneT volgt de aanbestedingswetgeving en heeft geen voorkeur voor productielocatie van het platform. Milieuaspecten zullen meegenomen worden in de aanbesteding.

c	Indiener vindt het vreemd dat de kortste route naar de kust niet is meegewogen. In het kader van doelmatigheid en kosten kan dit een groot verschil maken aangezien de voorgestelde routes lang en complex zijn (veel kruisingen van andere objecten). Voor een rechtstreekse route moet de netbeheerder misschien een landstation en andere aanpassingen maken maar in het kader van transparantie is dit misschien wel aan te bevelen.	In het kader van de Verkenning aanlanding netten op zee 2030 zijn door TenneT enkele nadere analyses gemaakt van verschillende aansluitvarianten. Hieruit blijkt het volgende: • Bij de aansluitvariant conform scenario “Centrale Klimaatactie; jaar 2030” uit het Kwaliteits- en Capaciteitsdocument 2017 van TenneT (al het vermogen van Hollandse Kust (west) en IJmuiden Ver aansluiten op de Maasvlakte en Beverwijk en 700 MW op Eemshaven) ontstaan significante knelpunten die in de andere varianten niet gesignaleerd worden. Al het windvermogen van zee op genoemde kustlocaties aansluiten is ongunstig en niet wenselijk en kan leiden tot diepere netinvesteringen in het 380 kV-net met een lang realisatietraject. • Met een spreiding van de aansluitingen over een deel van het Nederlandse hoogspanningsnet kan +7 GW windvermogen van zee uit de routekaart windenergie op zee 2030 gefaciliteerd worden zonder dat er significante knelpunten ontstaan. Hierbij is het wel noodzakelijk dat minimaal één van de verbindingen vanuit windenergiegebied IJmuiden Ver naar Borssele, Rilland of Geertruidenberg gaat. Dit is daarom als uitgangspunt gehanteerd in deze studie. • De keuze om een deel van het offshore windvermogen van het windenergiegebied IJmuiden Ver in zuidwest-Nederland (Borssele, Rilland of Geertruidenberg) aan te sluiten zorgt voor verlichting van gesignaleerde knelpunten in het net en voor een zo efficiënt mogelijke benutting van bestaande netinfrastructuur. Bovendien ontstaat er ruimte om meer vermogen op de SEV-III locatie Maasvlakte (en/of Simonshaven) aan te sluiten.
d	Indiener geeft aan dat hogere kosten een hogere energie rekening voor iedereen betekent, dus naast laagst mogelijk milieueffect zou laagst mogelijke kosten een hoofddoelstelling moeten zijn.	De kosten spelen een rol in de afweging voor een VKA. In de IEA worden de alternatieven onderzocht op de thema's milieu, omgeving, techniek, kosten en toekomstvastheid. Wanneer het MER fase 1 en de IEA gereed zijn, worden deze documenten openbaar gemaakt en kan eenieder hier een reactie op geven. Ook zullen de betrokken regionale overheden om advies worden gevraagd en zal de Commissie voor de m.e.r. om advies worden gevraagd over het MER fase 1. Op basis van het MER fase 1, de IEA, de binnengekomen reacties en de adviezen van regionale overheden en de Commissie voor de m.e.r. zal de minister van EZK een keuze maken voor een VKA.

	e	Indiener geeft aan dat voor onbalans borging (leverbetrouwbaarheid) de hele energie supply chain dient te worden belicht in kader van het MER.	Binnen het MER worden de milieueffecten van de realisatie van dit project onderzocht. Wat de bijdrage is van dit project op de leverbetrouwbaarheid van elektriciteit in Nederland valt buiten het MER. TenneT onderzoekt jaarlijks of er voldoende productie-eenheden zijn om altijd aan de vraag van elektriciteit te kunnen voldoen. De bevindingen staan in het rapport Monitoring leveringszekerheid .
2	a	Indieners zijn van mening dat er voldoende inzicht moet worden gegeven in de lange termijneffecten en milieueffecten gedurende de looptijd van het project. En voor zover deze onvoldoende duidelijk zijn dient er inzicht te worden gegeven in de risico's die dit met zich meebrengt en wie die risico's draagt. Indieners vragen om voldoende aandacht te hebben voor effecten op natuur en leefmilieu.	In het MER worden de milieueffecten (waaronder natuur en leefmilieu) gedurende de aanlegfase en exploitatie van het Net op zee IJmuiden Ver Alpha beschreven. In het MER wordt aangegeven welke kennisleemten er bestaan en wat hun betekenis voor de besluitvorming is. Voor kennisleemten die van belangrijke betekenis zijn, wordt een monitoringsprogramma opgesteld waarmee kan worden bepaald of de gemeten effecten overeenkomen met de voorspelde effecten en of andere of aanvullende maatregelen nodig zijn om de effecten te beperken. Deze gegevens kunnen tevens worden gebruikt voor de evaluatie van de besluitvorming tijdens of na afloop van de activiteiten ten behoeve van het Net op zee IJmuiden Ver Alpha.
	b	Indieners zetten vraagtekens bij de gehanteerde methodiek om leveringszekerheid te garanderen en vraagt om maatregelen om te zorgen voor voldoende leveringszekerheid in de toekomst.	De gehanteerde methodiek met betrekking tot leveringszekerheid maakt geen onderdeel uit van de NRD. Voor meer informatie over leveringszekerheid verwijzen wij u naar deze website of de jaarlijks door TenneT gepubliceerde Monitor Leveringszekerheid .
	c	Indieners achten een converterstation bij Simonshaven ongewenst vanwege het visuele aspect in open en agrarisch gebied en pleiten voor aansluiting op de Maasvlakte.	Deze zienswijze betreft het Net op zee IJmuiden Ver Beta en wordt daar beantwoord.
	d	Indieners vragen aandacht voor het voorkomen van negatieve aspecten en risico's van de energietransitie zoals leveringszekerheid.	De leveringszekerheid is van nationaal belang. Juist door tijdig te investeren in het elektriciteitsnet ten behoeve van wind- en zonneparken, kunnen problemen met leveringszekerheid worden voorkomen. Het project Net op zee IJmuiden Ver Alpha draagt hier aan bij.

	e	Indieneren vragen zich af of de effecten van een groot windpark op het lokale klimaat, het zeeleven en de scheepvaart bekend zijn.	De effecten van windparken in het windenergiegebied IJmuiden Ver worden onderzocht in de procedure van de kavelbesluiten Wind op zee IJmuiden Ver. Naar verwachting zal de procedure voor deze kavelbesluiten in 2021 starten. In 2021 zal een concept-NRD voor de kavelbesluiten ter inzage worden gelegd. De effecten van de windparken maken geen onderdeel uit van het project Net op zee IJmuiden Ver Alpha.
3	a	Indiener woont heel dichtbij een van de mogelijke routes in het zoekgebied voor een landtracé tussen het Veerse Meer en de Sloehaven en is landeigenaar van enkele percelen die worden doorkruist. Indiener maakt zich zorgen over de stapeling van effecten en gezondheidseffecten van de bestaande goederenspoorlijn en een eventuele ondergrondse kabel, met name op het gebied van magnetische velden (straling). Indiener verzoekt om onderzoek naar mogelijk negatieve effecten van de kabel op de gezondheid van direct omwonenden, waaronder jonge kinderen. Ook dient te worden onderzocht wat deze kabel nog aan extra schade, belasting, straling etc. geeft, bovenop de spoorlijn, voor de direct omwonenden. Als blijkt dat er onaanvaardbare (gezondheids) risico's ontstaan, dient gekozen te worden voor een andere route.	Voor de te onderzoeken kabeltracéalternatieven en locatiealternatieven voor het converterstation wordt er in het MER fase 1 aandacht besteed aan de mogelijke effecten van magneetvelden. Daarbij is het van belang dat het Net op zee IJmuiden Ver Alpha zowel magneetvelden genereert die veroorzaakt worden door wisselstroom (de verbinding tussen het converterstation en het bestaande 380 kV station) als door gelijkstroom (de verbinding tussen het platform op zee en het converterstation). Dat onderscheid zal ook in het MER worden gemaakt, want verschillende soorten magneetvelden kunnen verschillende soorten effecten hebben op mens en omgeving. Ook zal worden bekeken of de spoorlijn en de kabels van het Net op zee IJmuiden Ver Alpha elkaar mogelijk kunnen beïnvloeden. Het MER fase 1 is input voor het thema Milieu in de IEA. In de IEA worden de alternatieven onderzocht op de thema's milieu, omgeving, techniek, kosten en toekomstvastheid. Wanneer het MER fase 1 en de IEA gereed zijn, worden deze documenten openbaar gemaakt en kan eenieder hier een reactie op geven. Ook zullen de betrokken regionale overheden om advies worden gevraagd en zal de Commissie voor de m.e.r. om advies worden gevraagd over het MER fase 1. Op basis van het MER fase 1, de IEA, de binnengekomen reacties en de adviezen van regionale overheden en de Commissie voor de m.e.r. zal de minister van EZK een keuze maken voor een VKA.
	b	Indiener wil graag op de hoogte gehouden worden en geïnformeerd worden over de uitkomsten van het onderzoek.	Er is contact met de indiener en er wordt voor de landeigenaren in het zoekgebied in het voorjaar 2020 een werksessie georganiseerd over de uitkomsten van de onderzoeken. Iedereen die op de hoogte gehouden wil worden van de meest recente ontwikkelingen van het project Net op zee IJmuiden Ver Alpha kan zich aanmelden voor de nieuwsbrief .

4	a	Indiener geeft aan dat het belang van de visserij in het Veerse Meer (paling, kreeften, schelpdieren) onvoldoende is meegenomen. Indiener is van mening dat de visserij door realisatie van dit plan flinke schade lijdt.	In het participatieproces voorafgaand aan de concept-NRD is ingebracht dat het criterium aquacultuur (oester- en mosselbanken) onder het deelaspect visserij onder het aspect 'Ruimtegebruik en Overige gebruiksfuncties op zee' moet worden opgenomen. Deze suggestie is overgenomen in de concept-NRD. In het MER worden specifiek effecten op visserij en aquacultuur in beeld gebracht op zee en in grote wateren (zoals het Veerse Meer). Zowel bij de detailtracering als in de uitvoering wordt zo veel als mogelijk rekening gehouden met aanwezige visserij en aquacultuur.
	b	Indiener is beroepsvisser en geeft aan dat als de stroomkabel zou worden gelegd door het Veerse Meer, deze dwars door zijn visgebied komt waar met hok en schietfuiken op paling en kreeft wordt gevestigd. Tevens liggen er verschillende longlines waarmee hangcultuur-mosselen worden gekweekt. Ook liggen er percelen voor de oester en tapijtschelpvisserij.	In het MER worden specifiek effecten op visserij en aquacultuur in beeld gebracht op zee en in grote wateren (zoals het Veerse Meer). Bij de tracering wordt er zo veel als mogelijk rekening gehouden met de aanwezige visserij en aquacultuur. Er is contact met de indiener en het is bekend waar zijn percelen zich bevinden. Ook bij de verdere detaillering van het tracé zal indiener betrokken worden.
	c	Indiener vraagt zich af wat elektriciteit en magnetisme voor invloed heeft op vissen, schaal- en schelpdieren. Recente onderzoeken hebben aangetoond dat elektromagnetische velden van grote invloed zijn op gedrag van zowel paling als vis.	In het MER worden onder het aspect 'Natuur op zee' de effecten op mariene ecologie (waaronder vissen) in beeld gebracht. Hierbij wordt ook gekeken naar het criterium elektromagnetische velden.
5	a	Indiener heeft bij aanlanding op Borssele een voorkeur voor het tracé door de Westerschelde om de volgende redenen: -Doorsnijding van landbouwgronden gaat gepaard met verstoring van bodemprofiel wat niet 100 % hersteld kan worden en permanente schade geeft. -Er gelden agrarische gebruiksbeperkingen in een zone op en ter weerszijden van de kabels.	In de IEA worden de alternatieven onderzocht op de thema's milieu, omgeving, techniek, kosten en toekomstvastheid. Wanneer het MER fase 1 en de IEA gereed zijn, worden deze documenten openbaar gemaakt en kan eenieder hier een reactie op geven. Ook zullen de betrokken regionale overheden om advies worden gevraagd en zal de Commissie voor de m.e.r. om advies worden gevraagd over het MER fase 1. Op basis van het MER fase 1, de IEA, de binnengekomen reacties en de adviezen van regionale overheden en de Commissie voor de m.e.r. zal de minister van EZK een keuze maken voor een VKA.

	- Boomgaarden met windsingels zijn niet toegestaan in de beheersstrook en bestaande booggaarden moeten dus gerooid en bestemmingsplanmatig mag niet automatisch elders worden ingepland. - Alle kavels zijn gedraineerd en in veel gevallen betekent dat dus doorsnijding en verlies hiervan, terwijl nieuwe drainage met een andere richting in meeste gevallen wegens afwateringsrichting niet kan. - Precisielandbouw neemt in de landbouw een vlucht en nu reeds is er hinder van invloedssferen van electriciteitskabels door het wegvallen van signaal, waardoor bewerkingen en aansturingen van high tech apparatuur worden verstoord. Dit heeft overigens ook veiligheidsaspecten in zich. Technische ontwikkelingen gaan snel en gebruikte systemen worden steeds verfijnder en dus gevoeliger voor dergelijke verstoringen. - Onbekend zijn de gevolgen voor langere termijn inzake straling op mens en dier. Reden te meer om in ieder geval de landvariant te mijden en daarmee dus afstand te houden.	Bij een vergelijking van de alternatieven worden effecten op landbouw meegenomen. In het MER worden deze effecten op landbouw in beeld gebracht onder het aspect 'Invloed op ruimtelijke functies' onder het aspect 'Leefomgeving, ruimtegebruik en overige gebruiksfuncties'. Hierbij wordt gekeken naar het oppervlakteverlies van landbouwareaal als gevolg van tracés en het converterstation en de lengte van de doorsnijding van landbouwgrond. Hierbij wordt een onderverdeling gemaakt in doorsnijding van akkerland, grasland en ook boomgaarden. In het MER wordt in beeld gebracht of er effecten zijn door magneetvelden van gelijkstroomkabels van deze omvang. Als er effecten zijn dan worden deze beschreven. Ook wordt gekeken of de kabels van IJmuiden Ver en apparaten ingezet bij precisielandbouw elkaar mogelijk beïnvloeden of verstoren. TenneT realiseert zich dat de aanleg van de kabel effect kan hebben op drainage. Na de keuze voor het VKA wordt de route nader geoptimaliseerd in overleg met de grondeigenaar, zodat er waar mogelijk minder effecten zijn op drainage. Daarnaast worden voorafgaand aan de aanleg uitgebreide bodemonderzoeken gedaan. Onder andere naar de staat van de bodem, opbouw, draagkracht, etc. Dit leidt tot een rapport dat de betreffende grondeigenaar kan krijgen. Op basis van het onderzoek wordt een advies gegeven over hoe de aanleg moet verlopen. In principe is van verzakking van de bodem geen sprake wanneer bovenstaande goed uitgevoerd wordt. In gevoelige gebieden kan tijdens de aanleg ook monitoring van grond(hoogte) en bijv. zetting plaatsvinden. De aanleg wordt onder cultuurtechnisch toezicht uitgevoerd en na afloop wordt de grond hersteld zoals die voorheen was (zowel opbouw als maaiveld). Daarnaast is TenneT verantwoordelijk voor structuurschade aan de bodem, mocht dit toch nog optreden. TenneT zal dit dan gedurende enkele jaren na aanleg herstellen. TenneT hanteert het principe van volledige schadeloosstelling. Schadeloosstelling betekent dat de rechthebbende vóór en na de aanleg van de hoogspanningsverbinding en de uit te voeren werkzaamheden in een gelijkwaardige vermogens- en inkomenspositie moet verkeren. Dit geldt ook voor eventuele werkschades. Schadeloosstelling geschiedt in principe op het moment wanneer schade zich voordoet.
--	--	---

6	a	Indiener zorgt voor de opstelling van een gezamenlijke MER en MEP voor de aannemers die zich bezighouden met het winnen van ophoogzand uit de Noordzee. Alle verstoringen van zandwingebeden (vooral goede) zijn in principe ongewenst, windparken en kabelroutes zijn verstoringen die gebieden voor zeer lange tijd ontoegankelijk maken. Het is van belang om de nadelige gevolgen van de aanleg hiervan waar mogelijk te vermijden of anders tot een minimum te beperken. Zowel de actieve als passieve zandvoorraden moeten zoveel mogelijk toegankelijk blijven. Indiener richt zich op tracé “BSL-1” door de Westerschelde en specifiek tot het deel door de corridor bij Borssele. Indiener heeft er eerder voor gepleit om de variant door de corridor bij Borssele te vermijden omdat hierbij weer kostbare zandwingebeden of delen hiervan verloren zouden kunnen gaan. Indien toch voor dit tracé gekozen zou worden, is verzocht de kabels zo te leggen dat ze tussen de telecomkabel en de kabels van het windpark Borssele komen te liggen. Hierdoor blijven de zandwinvakken aan de Noordkant van de corridor toegankelijk voor zandwinning. In de concept-NRD is dit advies opgevolgd, indiener verzoekt ook bij verdere fases in dit project de ligging van dit deel van het tracé te handhaven. Indien het tracé toch zou gaan afwijken door niet voorziene omstandigheden, dan wil indiener graag geïnformeerd worden.	De ligging van het tracé zoals in de concept-NRD is opgenomen wordt gehandhaafd. Er is contact met indiener hierover en indiener is betrokken bij werksessies die ingaan op de offshore tracement. Bij eventuele afwijkingen zal indiener hierover geïnformeerd worden.
---	---	---	--

7	a	Indiener geeft aan dat de 380 kV verbinding van Rilland via Geertruidenberg naar Tilburg niet langs Geertruidenberg had hoeven komen en dat inwoners daar laat over zijn geïnformeerd. Vanwege deze hoogspanningsverbinding is Raamsdonksveer gecompenseerd met het gedeeltelijk ondergronds brengen van één 150 kV tracé van Geertruidenberg naar Waalwijk over een bebouwd traject van 7 km. Toen waren er nog geen plannen bekend over het Net op zee IJmuiden Ver Alpha. Indiener is van mening dat de gemeente Geertruidenberg al overbelast is met de Amercentrale en 119 hoogspanningsmasten. Indiener vraagt zich af of er wel voldoende ruimte is om de ondergrondse verbinding en een converterstation te realiseren. Indiener vindt het onwenselijk dat dit ten koste gaat van agrarische of natuurgebieden.	De minister van EZK heeft bij zijn keuze voor een VKA voor de 380 kV verbinding van Rilland naar Tilburg (“Zuid-West 380 kV Oost”) in 2017 het advies van de samenwerkende overheden (waaronder de gemeente Geertruidenberg) overgenomen. Daarbij heeft hij, vanwege de ruimtelijke belasting van Geertruidenberg, inderdaad als aanvullende maatregel TenneT gevraagd de 150 kV verbinding in Geertruidenberg ondergronds te brengen. De plannen voor het Net op zee IJmuiden Ver Alpha waren er toen nog niet, omdat de Routekaart windenergie op zee 2030 dateert van maart 2018. Het te onderzoeken alternatief van het Net op zee IJmuiden Ver Alpha naar Geertruidenberg gaat bijna geheel door het water (Haringvliet, Hollands Diep en de Amer). Vanaf de aanlanding nabij Geertruidenberg loopt het tracé over een beperkte afstand over land. Er zijn verschillende locaties voor een converterstation in het Amergebied in beeld. In het MER wordt onderzocht wat de effecten van zowel kabel als converterstation zijn op onder andere natuur, landbouw en andere gebruiksfuncties.
	b	Indiener geeft aan dat de uitstoot van broeikasgassen in Moerdijk en Geertruidenberg het hoogst van heel Nederland is (zie het artikel van het CBS van Johan Wouters, een publicatie van gemeente en VOG). De uitstoot is 128.2 kg per vierkante meter, waarvan 127.1 CO₂. Al deze uitstoot ontstaat naast het beschermde natuurgebied De Biesbosch. Bovendien is Raamsdonksveer ingeklemd tussen de A59 en A27.	De indiener beschrijft de huidige situatie (de huidige emissie van broeikasgassen – met name CO₂), het project is geen onderdeel van de huidige emissie en heeft hier geen invloed op. Ook heeft CO₂ geen direct negatief effect op (beschermde) natuurwaarden, maar is dit een zeer indirect effect via atmosferische opwarming (vasthouden energie of warmtestraling). Door de rol van de atmosfeer zijn geen directe relaties te leggen tussen de bron en de plek met effect. De CO₂-emissie van het project (de aanleg van de kabel) is een dusdanig minieme hoeveelheid CO₂ ten opzichte van de landelijke uitstoot (164 megaton (bron: TNO, 2019), dat dit niet bereken- en meetbaar is. De totale CO₂-emissie van alle ‘overige mobiele voertuigen’ (dat is alles minus alle vormen van verkeer, visserij en defensie) is 19.400 ton (0,19 megaton) (bron: CvdL, 2019). Dit is 0,1% van de totale Nederlandse emissie. Omdat CO₂ niet beperkt is tot Nederland door het atmosferische effect, moet naar de globale emissie gekeken worden van 51 gigaton (een factor 1.000 groter) (bron: PVL, 2019). De impact van alleen het materieel van het project

			is hierdoor zeker als niet meetbaar en relevant te beschouwen en zal met zekerheid geen effect kunnen hebben op de natuurwaarden in het Natura 2000-gebied Biesbosch of andere beschermde natuur waarden. Tot slot draagt het project bij aan de afname van de emissies van fossiele brandstoffen doordat het onderdeel is van de meer duurzame windenergie om elektriciteit op te wekken en heeft het juist een positief effect.
	c	Indiener vindt dat de naam Net op zee IJmuiden Ver Alpha niet doet vermoeden dat je dan in Geertruidenberg alert moet worden.	Er is vanuit EZK een regionale communicatiewerkgroep opgericht met hierin communicatieadviseurs van de betrokken gemeenten, provincies en waterschappen. Binnen deze werkgroep wordt nagedacht over het (beter) bereiken van alle omwonenden bij het project, door efficiënt gebruik van ieders communicatiemiddelen en -kanalen. Tijdens het eerste overleg van de communicatiewerkgroep is ook gesproken over de naamgeving van het Net op zee IJmuiden Ver Alpha. Binnen de communicatiewerkgroep wordt nagedacht over manieren om met de naamgeving te zorgen dat de potentiële lokale impact van het project meer wordt benadrukt.
8	a	Indiener ondersteunt de initiatieven in het kader van een duurzame energievoorziening, maar wenst erover te waken dat deze niet negatief interfereren met het scheepvaartverkeer van en naar de Haven van Antwerpen. In dat kader wordt voor het tracé door de Westerschelde naar Borssele het volgende aangegeven: • Indiener wijst erop dat de afspraken uit het politiek akkoord dat is gesloten tussen de Vlaamse en Nederlandse bewindslieden in het kader van het Net op zee Borssele onverkort gehandhaafd dienen te blijven. Ondanks dit akkoord veroorzaakt het Net op zee Borssele reeds hinder voor het scheepvaartverkeer, de bijkomende aanleg van het Net op zee IJmuiden Ver Alpha zou dit nog eens verhogen. Indiener wijst erop	• In het MER wordt beoordeeld wat de effecten zijn van de alternatieven op andere kabels en leidingen en scheepvaartverkeer (onder het aspect leefomgeving, ruimtegebruik en overige gebruiksfuncties) en morfologie (onder het aspect bodem en water op zee). Bij de tracerings van de alternatieven wordt rekening gehouden met de begraaft diepte en afstandservaring. Hierbij zullen de ervaringen met het Net op zee Borssele, waaronder de uitkomsten van het morfologisch model, worden meegenomen. In het MER wordt gekeken naar verschillende wet- en regelgeving die van toepassing is op het gebied. TenneT houdt zich aan alle vigerende wet- en regelgeving en normen die van toepassing zijn op het bouwen en onderhouden van het hoogspanningsnet. Het Politiek akkoord is destijds specifiek over het Net op zee Borssele gesloten in de besluitvormende fase van dit project. Voor het Net op zee IJmuiden Ver Alpha gaat het er op dit moment om dat alle mogelijke (milieu) effecten van alternatieven in kaart worden gebracht. Besluitvorming vindt pas plaats in een latere fase, op basis van onder andere de onderzoeken uit het MER. Indien het alternatief naar Borssele via de Westerschelde als VKA wordt gekozen, dan wordt ernaar gestreefd om gezamenlijk met alle stakeholders de installatie en maatregelen

	dat niet wordt aangegeven hoeveel ruimte het tracé precies inneemt in een ankergebied en stortzone SN11 ten zuiden van de haven van Vlissingen. Daarom heeft indiener ernstige bedenkingen naar toekomstig onderhoud en herstellingswerkzaamheden aan deze kabels. Ernstige hinder voor het scheepvaartverkeer is immers zowel in de aanleg als in de operationele fase niet uit te sluiten; • In de beoordelingscriteria van de concept-NRD zijn de risico's voor de kabel ten gevolge van de scheepvaart opgenomen, maar indiener wenst ook het risico voor de scheepvaart ten gevolge van de kabels opgenomen te zien, net als de effecten op de visserij en aquacultuur worden meegenomen; • Het verlies van een gedeelte van de vergunde stortzone SN11 is gelet op het belang van deze zone voor het onderhoud van de vaarweg niet aanvaardbaar. • Het voorgestelde tracé door de Westerschelde kruist ook een gedeelte van het (door de Permanente Commissie voor Toezicht op de Scheldevaart erkend) ankergebied Rede Vlissingen. Indiener geeft aan dat vanuit veiligheidsoverwegingen het gebruik van dit ankergebied ten alle tijden gevrijwaard dient te blijven en dit zonder beperkingen. Schepen die daar ankeren kunnen onder geen enkel beding verantwoordelijk worden gesteld voor eventuele schade aan de kabels; • In de concept-NRD worden de termen "vaargeul in de	daaromtrent uit te werken. Dit om de overlast op de scheepvaart en alle andere gebruikers te beperken. In die fase zal worden bekeken hoe de verschillende belangen het best geborgd kunnen worden. • In het MER worden de effecten voor de scheepvaart ten gevolge van de kabel onderzocht. In de concept-NRD is dit aangegeven: onder het aspect 'Leefomgeving, ruimtegebruik en overige gebruiksfuncties op zee' wordt onder het deelaspect 'Scheepvaart' onder andere gekeken naar doorkruising van scheepvaartroutes, vaargeulen, (nood) ankergebieden en effecten op scheepsapparatuur. In de toelichting (paragraaf 3.2.4) van de NRD is op basis van deze zienswijze (en zienswijze nummer 9) onder het kopje 'Leefomgeving, ruimtegebruik en overige gebruiksfuncties' het woord 'scheepvaart' opgenomen in de opsomming van criteria. • Ter plekke van de vergunde stortzone SN11 is het tracé aangepast. Hiermee ligt het tracé buiten het ankergebied, maar nog steeds binnen het stortgebied. Ook de kabels van het Net op zee Borssele liggen in de vergunde stortzone SN11. De kabels worden op een zodanige diepte begraven dat dit geen invloed heeft op het gebruik van de stortzone, conform de huidige voorwaarden van de vergunning en het te storten aantal kubieke meter per jaar. • Over de ligging in/nabij het ankergebied Rede Vlissingen vindt overleg plaats. Hierbij is de intentie van TenneT om de kabels op voldoende diepte te begraven op basis van een nog uit te voeren Risk Based Burial Depth studie. Indiener zal hiervan op de hoogte worden gehouden. • Om verwarring te voorkomen wordt de betonde vaargeul, net als de gebaggerde geul, weergegeven op de kaarten in de NRD. In paragraaf 2.2.5, het alternatievendocument en Bijlage 7 is op basis van deze zienswijze (en zienswijze nummer 9) op de kaarten de betonning op de Westerschelde toegevoegd.
--	---	---

		Westerschelde” en “baggertracé baggertracé derde verruiming” als synoniemen gebruikt. Indiener geeft aan dat dit niet correct is, omdat de bebakende en betonde vaargeul ruimer is dan het baggertracé van de derde verruiming. Het baggertracé werd gedefinieerd op basis van de ondieptes die verwijderd moesten worden om de toegankelijkheid voor de scheepvaart te verbeteren. Indiener is van mening dat deze onnauwkeurigheid de illusie creëert dat de geïmpacteerde zone voor het scheepvaartverkeer beperkter is dan in werkelijkheid het geval is en verzoekt om dit te corrigeren in de concept-NRD.	
	b	Indiener vindt dat het tracé door de Westerschelde ten onrechte als een volwaardig alternatief naar voor is geschoven, vanwege de ruimtelijke (on)inpasbaarheid van de bijkomende kabels in het Westerscheldegebied. De beschikbare fysieke ruimte in de Westerschelde (met name rond de Spijkerplaat) wordt steeds beperkter. De innovatieve toekomstige ontwikkelingen rond 525 kV gelijkstroomkabels creëren een bijkomende onzekerheid over de haalbaarheid van het tracé door de Westerschelde. Het is immers nog onduidelijk wat hiervoor de maximale dekking van een dergelijke kabel in functie van de grondeigenschappen is (wat gelet op de grote morfologisch dynamiek van groot belang is). Vanwege het gebundeld of ongebundeld aanleggen is onduidelijk wat de minimale corridorbreedte precies zal zijn en welke veiligheidsafstanden moeten worden gehanteerd ten opzichte	In het MER wordt beoordeeld wat de effecten zijn van de alternatieven op andere kabels en leidingen en scheepvaartverkeer (onder het aspect leefomgeving, ruimtegebruik en overige gebruiksfuncties) en morfologie (onder het aspect bodem en water op zee). Vanwege de vele gebruiksfuncties in de Westerschelde is samen met partijen uit de omgeving in een Joint Fact Finding (JFF) sessie een mogelijk tracé op kaart gezet. Dit tracé met tijdens de JFF sessie geïdentificeerde aandachtspunten wordt in het MER en de IEA verder onderzocht. In het MER (en de IEA) worden zowel de gebundelde als ongebundelde variant onderzocht. De corridorbreedtes inclusief veiligheidsafstanden staan genoemd in de concept-NRD, waar nodig wordt per tracé bekeken op welke punten eventueel een optimalisatie nodig is vanwege beperkt beschikbare ruimte. Dit gebeurt in overleg met de reeds betrokken partijen in onder meer expertsessies. Uit recent morfologisch onderzoek komt naar voren dat het gebied ter hoogte van de in de concept-NRD aangegeven kruising met het Net op zee Borssele zeer dynamisch is. In de NRD is daarom gekeken naar een zoekgebied bij de kruising van de kabels. Dit heeft geleid tot aanpassingen in de tracébeschrijving en kaarten in paragraaf 2.2.5 en aanpassingen in het alternatievendocument (bijlage 5). Gedurende MER fase 1 moet duidelijk worden wat de beste route is binnen het zoekgebied. Dit gebeurt in overleg met de reeds betrokken partijen in de onder meer expertsessies.

		van de Borssele kabels. Daarnaast is nog onduidelijk hoe de Borssele kabels gekruisd kunnen worden.	
	c	Indiener geeft aan dat wat het tracé door de Westerschelde betreft, slechts aan één van de vier uitgangspunten (beperking ligging in hoog dynamische gebieden, daar waar mogelijk traceren buiten betonning en vaarroutes, beperken effecten visserij en aquacultuur, beperken van ligging in (nood) ankergebieden, stortgebieden en natuurgebieden) is voldaan, namelijk het beperken van het effect op visserij en aquacultuur.	In de concept-NRD is in paragraaf 2.2.2 aangegeven wat de uitgangspunten voor tracering zijn. Deze uitgangspunten geven aan waar rekening mee is gehouden bij tracering. Bij geen van de tracés is het mogelijk om aan alle uitgangspunten te voldoen. Het ene tracé voldoet beter aan het ene uitgangspunt, het andere tracé beter aan het andere uitgangspunt. Hoe het tracé door de Westerschelde zich qua effect op het milieu verhoudt tot het tracé door het Veerse Meer wordt inzichtelijk gemaakt in het MER.
9	a	Indiener is positief over het initiatief om via netten op zee bij te dragen aan het behalen van de doelstellingen van het klimaatakkoord van Parijs én de samenwerking zoals voorzien in het participatieproces. Indiener geeft aan dat de optie voor aansluiting op een hoogspanningsstation te Borssele via de Westerschelde negatieve effecten heeft. Indiener is van mening dat het tracé via de Westerschelde gezien de uitgangspunten voor tracering geen logische keuze is, de route via het Veerse meer voldoet aan meer voorwaarden. Indien toch gekozen zou worden voor een tracé via de Westerschelde, dient dit zo te gebeuren dat de externe effecten hiervan maximaal gemitigeerd worden en de functionaliteit van het systeem en de nautische toegankelijkheid met 100% behouden blijft, nu en in de toekomst.	In de IEA worden de alternatieven onderzocht op de thema's milieu, omgeving, techniek, kosten en toekomstvastheid. Wanneer het MER fase 1 en de IEA gereed zijn, worden deze documenten openbaar gemaakt en kan eenieder hier een reactie op geven. Ook zullen de betrokken regionale overheden om advies worden gevraagd en zal de Commissie voor de m.e.r. om advies worden gevraagd over het MER fase 1. Op basis van het MER fase 1, de IEA, de binnengekomen reacties en de adviezen van regionale overheden en de Commissie voor de m.e.r. zal de minister van EZK een keuze maken voor een VKA.

	b Indiener maakt zich zorgen over de nautische toegankelijkheid van de Westerschelde door stremmingen, zowel bij de aanleg van al nadien (onderhoudswerkzaamheden, herstellingen). Indiener geeft aan dat de aanleg van het huidig kabeltracé op de Westerschelde voor de nodige hinder zorgt, ondanks het politiek akkoord van 21 maart 2017. Gezien de meer complexe situatie bij de eventuele keuze van dit tracé zijn de mogelijke onvoorzienbare effecten nog groter. Het tracé loopt op de rand van het ankergebied op Vlissingen rede, waardoor beperkingen voor de scheepvaart danwel schade aan infrastructuur reëel wordt. De ankerplaats is mede gezien het drukke verkeer erg waardevol voor de scheepvaart en de functie moet behouden blijven. Rederijen mogen door eventuele schade bij ankeren niet aansprekelijk gesteld worden voor het gebruiken van een gebied waarvoor het door de Permanente Commissie bedoeld en benoemd is. Dit geldt ook voor het hele tracé, waar noodankeren ten allen tijde mogelijk moet blijven. In dit verband wordt verwezen naar een schrijven van de Permanente Commissie van Toezicht op de Scheldevaart in het kader van de openbare raadpleging over het ontwerp van het (Belgisch) marien ruimtelijk plan, in het bijzonder naar de passage: “Wat het leggen van kabels en pijpleidingen betreft, geregeld in artikel 9 van het koninklijk besluit, zijn we er voorstander van om de kabels niet in scheepvaartroutes, verkeerstromen en ankergebieden te leggen. Indien dit toch de enige	Zie antwoord 8a. Het verdrag tussen de Vlaamse Gemeenschap en het Koninkrijk der Nederlanden inzake de samenwerking op het gebied van het beleid en beheer van het Schelde-estuarium uit 2005 heeft als doel het Schelde-estuarium te ontwikkelen als een multifunctioneel estuarien watersysteem dat op duurzame wijze wordt gebruikt voor menselijke behoeften. Deze samenwerking is in hoofdzaak gericht op een maximale beveiliging tegen overstromen, een optimale toegankelijkheid van de Scheldehavens en een gezond en dynamisch estuarien ecosysteem. Deze belangen zullen worden meegenomen in de afwegingen rondom een VKA. Uiteraard zullen verdragsrechtelijke verplichtingen te allen tijden worden gerespecteerd.
--	--	---

		optie zou zijn, dient het kabelleggen zo te gebeuren dat de veiligheid van de scheepvaart niet in het gedrang komt en de scheepvaart niet wordt gestremd of vertraging oploopt waardoor tijgebonden schepen hun getij kunnen missen.” Wanneer noodankeren niet mogelijk zou zijn, er aanzienlijke stremmingen komen of ‘normaal’ scheepvaartverkeer bemoeilijkt wordt, raakt dat dit besluit, maar tevens het Verdrag inzake het Gemeenschappelijk Nautisch beheer (Middelburg, 21 december 2005).	
	c	Indiener heeft twijfel over de technische haalbaarheid, omdat nog niet duidelijk is of een gebundeld kabeltracé uitgevoerd kan worden. Het is het veiligst en meest logisch uit te gaan van een niet gebundelde aanleg, waarbij de aanlegbreedte van 1200 meter zeer waarschijnlijk voor extra moeilijkheden bij de aanleg zorgt met grotere stremmingen tot gevolg.	Zie antwoord 8b.
	d	Het tracé via de Westerschelde loopt dwars door de stortzone SN11. Indiener geeft aan dat in de NRD in beeld moet worden gebracht wat de effecten op de functionaliteit van de kabels bij extra bedekking door storten zijn.	Zie antwoord 8a.
	e	Indiener heeft een aantal tekstuele bemerkingen: P.45, Tabel 3.2, aspect ‘Scheepvaart’: extra beoordelingscriterium opnemen: ‘Kans op verhoogde aanzanding vaargeul (door baggerwerken bij aanleg kabel).	Onder het aspect Bodem en Water op Zee wordt in het MER Fase 1 een paragraaf opgenomen over “Mogelijke indirecte effecten, zoals veranderde aanzanding in de vaargeulen”, waarin een kwalitatieve beschouwing wordt opgenomen van dit aspect. In de toelichting (paragraaf 3.2.4) van de definitieve NRD is op basis van deze zienswijze (en zienswijze nummer 8) onder

		P.48, §3.2.4, kopje 'Leefomgeving, ruimtegebruik en overige gebruiksfuncties': op de 2e lijn van deze alinea ook de gebruiksfunctie 'scheepvaart' vermelden. De vaargeul wordt in de concept NRD benoemd als deze aangeduid in het baggertracé van de 3e verruiming. Dit is echter zoals reeds aangegeven op de werksessies niet correct. De vaargeul is de bebakende zone en dus breder dan deze aangegeven. Als resultaat zijn de effecten op de scheepvaart in de NRD dus ook niet volledig meegenomen.	het kopje 'Leefomgeving, ruimtegebruik en overige gebruiksfuncties' het woord 'scheepvaart' opgenomen in de opsomming van criteria. Om verwarring te voorkomen wordt de betonde vaargeul, net als de gebaggerde geul, weergegeven op de kaarten in de definitieve NRD. In paragraaf 2.2.5, het alternativedocument en Bijlage 7 is op basis van deze zienswijze (en zienswijze nummer 8) op de kaarten de betonning op de Westerschelde toegevoegd.
10	a	Indiener geeft aan dat op dit moment nog geen rekening gehouden wordt met het mogelijke effect van de aansluitingen op het station Borssele op de kerncentrale. Indiener is van mening dat het belang van de N.V. EPZ in het algemeen met name door de werkzaamheden in de omgeving van de kerncentrale en meer specifiek rondom de koelwatervoorziening van de kerncentrale ingrijpend worden geraakt. Indiener geeft aan dat in geen van de stukken aandacht besteed is aan de gevolgen van de werkzaamheden voor de absoluut noodzakelijke garantie van handhaving van de nucleaire veiligheid en de continue bedrijfsvoering van de kerncentrale.	Indiener wordt betrokken bij de stappen die in het proces worden gezet in relatie tot een mogelijk tracé naar Borssele via de Westerschelde en de mogelijke locaties voor een converterstation. Zie ook het antwoord op onderdeel b van deze zienswijze.
	b	Indiener herhaalt haar zienswijze op het ontwerpbesluit van het Net op zee Borssele fase 2 (NB: die tevens bij de kennisgeving voorstellen en participatie van het Net op zee IJmuiden Ver Alpha opnieuw is ingediend). Hierin vraagt Indiener	De genoemde aandachtspunten zijn op verschillende plaatsen in het beoordelingskader in de definitieve concept-NRD opgenomen: In het MER wordt onder het aspect leefomgeving, ruimtegebruik en overige gebruiksfuncties beoordeeld wat de effecten zijn voor externe veiligheid en waterkeringveiligheid. Hierbij zal de invloed op de kerncentrale van EPZ en worden toegelicht. In het MER worden

		aandacht voor de gevolgen van werkzaamheden voor de noodzakelijke garantie van handhaving van de nucleaire veiligheid en de continue bedrijfsvoering van de kerncentrale van EPZ. Als voorbeelden voor onderzoek worden genoemd: de nucleaire veiligheid; de beschikbaarheid van het veiligheidsrelevante nood neven koelwatersysteem en het hoofd-koelwatersysteem; de stabiliteit van de dijklichamen en de strekdam; het grondwaterniveau; de in de dijklichamen gesitueerde installaties; de invloed op baggerwerkzaamheden en de invloed op de stabiliteit van het elektriciteitsnetwerk. Indiener pleit ervoor dat op zijn minst een werkplan nucleaire veiligheid en een werkplan koelwatervoorziening kerncentrale zou moeten worden opgesteld.	onder het aspect bodem en water op land beoordeeld wat de effecten zijn op bodem en water op land waaronder grondwaterniveau. De effecten van baggerwerkzaamheden zijn onderdeel van het voornemen en worden beschouwd bij de verschillende aspecten die gaan over zee: bodem op zee, natuur op zee en leefomgeving, ruimtegebruik en overige gebruiksfuncties. De aansluiting van een gelijkstroominstallatie (High Voltage Direct Current, HVDC) moet voldoen aan de eisen zoals beschreven in de nieuwe HVDC-aansluitcode. Hierin zijn eisen m.b.t. spanningsstabiliteit en frequentiestabiliteit beschreven, maar ook de capaciteiten die dergelijke installaties moeten hebben om de stabiliteit te kunnen ondersteunen. In deze aansluitcode staat ook de verplichting dat studies uitgevoerd moeten worden om aan te tonen dat er geen negatieve interactie ontstaat met de omgeving.
11	a	Indiener geeft aan dat in de concept NRD op pagina 33 wordt aangegeven dat er in overleg met North Sea Port, EPZ en de gemeente Borsele gezocht wordt naar mogelijke locaties voor een converterstation op het industrieterrein Sloegebied. Indiener is tot op heden niet betrokken in een overleg over de mogelijke zoeklocaties binnen het op de kaart aangegeven zoekgebied en verzoekt gemeente Borsele te schrappen in deze tekst.	Er is contact met de indiener en in overleg met indiener is besloten om hen te betrekken bij het overleg over de mogelijke locaties voor een converterstation in het Sloegebied. De tekst wordt om die reden niet aangepast.
	b	Op pagina 40 van de concept-NRD wordt ingegaan op de drie mogelijke varianten voor het ondergrondse landtracé van het alternatief naar Borssele via het Veerse Meer. Verder wordt er aangegeven dat er wordt bekeken of er nog	De suggestie van indiener om ook een variant ten westen van de spoordijk (goederenspoorlijn) op te nemen is nader bekeken. Aan de westzijde van de spoorlijn bevinden zich echter een woonhuis en een boomgaard, hetgeen twee elementen zijn die TenneT zoveel als mogelijk probeert te vermijden tijdens de tracering. Het tracé ten oosten van de spoorlijn vermijdt deze elementen. De suggestie van

		meer varianten mogelijk zijn. In dit verband wijst indiener op de 4e variant ten westen van de spoorlijn (goederenspoorlijn), zoals door indiener verzocht tijdens het bestuurlijk overleg van 2 juli 2019. Indiener wijst op een e-mail van 12 september 2019 van TenneT hierover.	indiener is daarmee geen verbetering ten opzichte van de varianten die opgenomen zijn in de concept-NRD en zal om die reden daarom niet worden meegenomen in vervolgonderzoeken voor het MER en de IEA. De onderbouwing voor het niet meenemen van deze suggestie wordt opgenomen in het Alternatiedocument.
	c	Op pagina 46/47 van de concept-NRD worden in tabel 3-3 onder de kop Leefomgeving, ruimtegebruik en overige gebruiksfuncties onder andere Risicovolle inrichtingen externe veiligheid (converterstation) aangegeven. In de tabel 3-4, die juist gaat over het beoordelingskader MER converterstation worden de Risicovolle inrichtingen externe veiligheid (converterstation) onder deze kop niet weergegeven. Dit lijkt indiener een onjuiste weergave.	Deze opmerking van indiener is juist. In tabel 3-3 wordt het woord '(converterstation)' weg gehaald. In tabel 3-4 wordt het beoordelingscriterium 'Risicovolle inrichtingen externe veiligheid' toegevoegd.
	d	Onder pagina 48 van de concept-NRD wordt onder de kop Leefomgeving, ruimtegebruik en overige gebruiksfuncties een opsomming gemaakt waarop de kabeltracés en het converterstation van invloed kunnen zijn. Onder andere wordt genoemd bestaande kabels en leidingen, landbouw en woningen. Indiener wil hier graag ook groengebieden aan toevoegen.	Binnen het aspect 'Leefomgeving, ruimtegebruik en overige gebruiksfuncties' wordt in het MER ook gekeken naar het criterium 'Invloed op ruimtelijke functies'. Hieronder valt ook functieverlies van bijvoorbeeld bos, natuur en groengebieden.
	e	Op pagina 49 van de concept NRD staat aangegeven dat voor het converterstation in MER fase 1 inzichtelijk wordt gemaakt wat de effecten in de gebruiksfase zijn voor geluid. Hierbij wordt gebruik gemaakt van toetsing aan het zonebeheermodel en de toets-	In het MER wordt gekeken naar effecten tijdens de aanleg en de effecten tijdens de exploitatie (gebruik, onderhoud, reparaties). Voor het aspect geluid wordt in het MER gebruik gemaakt van de op dat moment in gebruik zijnde toetspunten van de zonebeheerder. Als het toetspunt is verplaatst op het moment dat het MER wordt opgesteld, wordt dat meegenomen in het MER.

		punten die hierin zijn opgenomen. Indiener wil graag opgenomen zien dat ook inzichtelijk wordt gemaakt wat de effecten in de aanlegfase zijn qua geluid. Verder attendeert indiener erop dat de provincie gaat bekijken of toetspunt Jurjaneweg verplaatst kan worden naar de kern Borssele, dan wel of hier een extra toetspunt kan komen.	
12	a	Naar mening van indiener komen de ontwikkelplannen van innogy (dat binnenkort overgaat in RWE Renewables) met betrekking tot de bouw van windturbines nabij de Amercentrale in de concept-NRD onvoldoende tot uiting. innogy is 5 jaar bezig met de ontwikkeling van een windpark en heeft hiertoe een principeverzoek ingediend bij de gemeente Geertruidenberg en in de raad van 28 maart 2019 is hierover een amendement aangenomen. Een update van het principeverzoek zoals ingediend bij de provincie zal aan TenneT worden gestuurd. Vanwege veiligheidsvoorschriften dienen er afstanden aangehouden te worden tussen windturbines en een converterstation. De positionering van windturbines kan van invloed zijn op de resterende ruimte voor de eventuele inpassing van het converterstation en andersom. In bijlage 7a van de concept-NRD staat het windpark benoemd in het zoekgebied voor een converterstation bij aanlanding in Geertruidenberg. Indiener ziet daarnaast op pagina 31 van de concept-NRD als laatste aandachtsbolletje onder "Tracé via Geertruidenberg (zie bijlage 7, kaart 2)" graag toegevoegd:	Alternatieven worden beoordeeld ten opzichte van de referentiesituatie. De referentiesituatie omvat de huidige situatie inclusief de autonome ontwikkelingen in het studiegebied, ervan uitgaand dat het Net op zee IJmuiden Ver Alpha niet gerealiseerd wordt. Autonome ontwikkelingen zijn op zichzelf staande ontwikkelingen waarover reeds is besloten en die een verandering in hetzelfde gebied tot gevolg hebben. innogy heeft recent een principebesluit ingediend bij de gemeente Geertruidenberg m.b.t. ontwikkelingen van windturbines. Er is nog geen besluit genomen over de realisatie van deze windturbines. Om die reden zijn de plannen op dit moment geen autonome ontwikkeling en worden daarom niet vermeld op pagina 31 van de NRD. Er is inderdaad contact met indiener in relatie tot de mogelijke locaties voor een converterstation binnen het zoekgebied in Geertruidenberg. De suggestie van indiener om vermeld te worden in de zin in paragraaf 2.2.4 ("Er wordt in overleg met RWE, innogy en de gemeente Geertruidenberg gezocht naar mogelijke locaties voor een converterstation binnen dit zoekgebied.") wordt daarom overgenomen in de definitieve NRD.

		• Houd rekening met de ontwikkelplannen van innogy met betrekking tot de bouw van windturbines nabij het terrein van de Amer en op grondgebied van zowel RWE als gemeente in het zoekgebied. Indiener ziet daarnaast graag de volgende zin in §2.2.4 aangepast: “Er wordt in overleg met RWE, innogy en de gemeente Geertruidenberg gezocht naar mogelijke locaties voor een converterstation binnen dit zoekgebied.”	
14	a	Indiener geeft aan bij een keuze voor het tracé BSL-2 (naar Borssele via het Veerse Meer) geraakt te worden in zijn belang. Indiener is eigenaar van een paviljoen gesitueerd op de Veerse Gatdam tussen de midden en oostelijke variant van de kruising van de Veerse Gatdam. Tijdens werkzaamheden zal dit paviljoen moeilijk en soms zelfs niet toegankelijk zijn voor eigenaar, personeel en gasten. Indiener kan niet achterhalen of het paviljoen nog uit te baten valt, vraagt om het meenemen van zijn belang in de uiteindelijke tracékeuze en eist compensatie van te maken kosten en eventuele inkomstenderving.	In het MER worden effecten op recreatie, zoals het paviljoen van indiener, inzichtelijk gemaakt onder het aspect ‘Leefomgeving, ruimtegebruik en overige gebruiksfuncties’. Hierbij wordt gekeken naar doorkruising van strand en van toeristische gebieden. Nadat een VKA is gekozen, worden de werkzaamheden voor de aanleg verder uitgewerkt. Indien het tracé BSL-2 (naar Borssele via het Veerse Meer) gekozen wordt als VKA en er mogelijk effecten kunnen zijn voor het paviljoen, dan worden mogelijke oplossingen en indien relevante vergoedingen met indiener besproken.
	b	Indiener wil aangetoond zien dat het tracé BSL-2 geen invloed heeft op de waterkerende werking van de Veerse Gatdam.	In het MER wordt onder het aspect ‘Leefomgeving, ruimtegebruik en overige gebruiksfuncties’ ingegaan op invloed op waterkeringen. Los daarvan is het een uitgangspunt dat de kruising met een waterkering moet voldoen aan de eisen van de beheerder van de waterkering. Anders is de kruising niet toegestaan. Op dit moment wordt onderzoek gedaan naar de kruisingen. Resultaten hiervan zullen worden gedeeld en besproken met stakeholders.

15	a	Indiener voert aan dat het te realiseren platform in de plannen is gesitueerd op een plek die veelvuldig gebruikt wordt door de beroepsvisserij. Indiener stelt dat het realiseren van windparken op de Noordzee voor de beroepsvisserij een groot verlies van belangrijke visgronden betekent. Indiener pleit daarom voor goede afspraken voorafgaand aan de bouw van de betreffende windparken met betrekking tot de locatie, het medegebruik en de doorvaart van de windparken, zodat dit enige soelaas kan bieden. Indiener pleit voor het ontzien van belangrijke visbestekken, de zogenaamde 'visserij hotspots' bij het bestemmen van gebieden voor windenergie, het maken van afspraken aangaande de onderlinge afstand tussen individuele turbines en afspraken over het diep(er) in de zeebodem plaatsen en houden van de kabels van en naar de windparken. Op deze wijze kan een situatie worden gecreëerd waarin visserijmogelijkheden deels blijven behouden.	Dit deel van de zienswijzen gaat slechts zijdelings over aspecten die in het project Net op zee IJmuiden Ver Alpha worden geregeld en over zaken die in het MER dienen te worden onderzocht. Er komt veel op de visserij af: het verbod op pulsvisserij, de aanlandplicht en de Brexit. Deze ontwikkelingen kunnen gevolgen hebben voor de (rendabiliteit van de) visserij, vooral voor de visserij op platvis. Tegen deze achtergrond ligt de ontwikkeling van windenergie op zee gevoelig. Momenteel wordt onder regie van het Overlegorgaan Fysieke Leefomgeving (OFL) toegewerkt naar een 'Noordzeeakkoord'. Beoogd onderdeel van dat akkoord zijn afspraken over de balans tussen natuur, visserij en windenergie op zee. Bij het aanwijzen van windenergiegebieden in (herzieningen van) het Nationaal Waterplan zijn de gevolgen voor de visserijsector in kaart gebracht in de daarvoor opgestelde Plan MER. Vertegenwoordigers van de visserij hebben hierbij steeds de mogelijkheid gehad voor inbreng. Het kabinet heeft de gevolgen voor de visserijsector afgewogen tegen het belang van de bijdrage van windenergie op zee aan de verduurzaming van onze nationale energievoorziening. Daarbij heeft het kabinet opwekking van duurzame (wind)energie op zee tot activiteit van nationaal belang benoemd. Andere activiteiten van nationaal belang zijn scheepvaart, olie- en gaswinning, CO₂-opslag, zandwinning en defensie. In de ruimtelijke afweging is het streven van het kabinet om zoveel mogelijk rekening te houden met andere belangen, zoals die van de visserij, of om activiteiten te combineren. Op grond van de huidige Beleidsnota Noordzee 2016-2021 is bodemberoerende visserij in windparken verboden. De reden hiervoor is dat het gebruik van bodemberoerende vistuigen schade kan toebrengen aan de kabels tussen de windturbines en de platforms op zee en daarmee de levering van energie in gevaar brengt. Recentelijk zijn in opdracht van de Rijksdienst voor Ondernemend Nederland (RVO) onderzoeken uitgevoerd naar de mogelijkheden voor een visserijvriendelijk windpark. Uit de rapporten kan worden geconcludeerd dat visserij met bodemberoerende vistuigen in de toekomstige windparken op zee alle belanghebbenden zal raken en de prijs van energie opgewekt door de betreffende windparken op zee zal verhogen. De hoge kosten om de kabels binnen het windpark op diepte te houden en dit te monitoren, zodat de kabels niet beschadigen, wegen niet op tegen de vangstopbrengst bij het toestaan van bodemberoerende visserij in deze gebieden. De onderzoeken zijn hier te raadplegen.
----	---	---	---

b	Indiener vindt dat de impact van (voorbereidende werkzaamheden voor) grootschalige windenergie op zee onvoldoende wetenschappelijk is onderzocht. Het is onzeker wat de invloed op het zeeleven en de visstand is.	Dit gedeelte van de zienswijze heeft voornamelijk betrekking op de realisatie van windparken op zee en daarmee op het kavelbesluit en niet op het Net op zee. Het kavelbesluit valt buiten de scope van het Net op zee IJmuiden Ver Alpha. Naar verwachting zal de procedure voor de kavelbesluiten in 2021 starten en zal dan hiervoor een concept-NRD worden gepubliceerd. In het windenergie op zee ecologische programma (WOZEP) wordt onderzoek gedaan naar effecten van grootschalige windenergie op zee (60 GW). Een eerste onderzoek is afgerond waarbij geconcludeerd wordt dat er effecten zijn te verwachten, maar de mate en wanneer deze optreden nog onzeker zijn. Vervolgonderzoek loopt nog. Al het ecologisch onderzoek is hier te vinden. In 2030 staat er voor circa 11,5 GW aan windenergie op zee en beslaan windparken circa 3% van het Nederlands continentaal plat (dit is inclusief de ruimte tussen de turbines). Het project Net op zee IJmuiden Ver Alpha richt zich op het aanleggen van een platform op de Noordzee, een kabelverbinding naar land en een converterstation op land. Wat betreft de kabelverbinding op zee: de werkzaamheden voor aanleg van de kabels zijn tijdelijk van aard en kennen een beperkt ruimtebeslag, waardoor de effecten voor de visserij beperkt zullen zijn. Het moment dat werkzaamheden plaatsvinden wordt afgestemd met de sector scheepvaart en visserij. Ter plaatse van de kabelverbinding is na de aanleg geen visverbod aan de orde, alleen een ankerverbod. Daarmee levert de aanwezigheid van de kabels geen beperkingen op voor de visserij. De kabels komen in de zeebodem te liggen op de vanuit de watervergunning vereiste diepte. Het platform komt midden in het windgebied en legt hierdoor geen extra beperking op voor de visserij.
c	Indiener stelt dat onderzoek aan-toont dat de schaalvergroting van offshore wind voor 2030 en 2050 in de Zuidelijke Noordzee op zeer fundamentele manieren invloed zal hebben op het functioneren van het ecosysteem. Gezien het feit dat vissers volledig afhankelijk zijn van getij, stroming en watertemperaturen, uit indiener zijn	Dit gedeelte van de zienswijze heeft voornamelijk betrekking op de mogelijke effecten van de windparken op zee en niet van het Net op zee, zie ook antwoord 15b. In het MER voor het Net op zee IJmuiden Ver Alpha zal gekeken worden naar eventuele effecten van de (aanleg van de) kabel op het ecosysteem.

		zijn bezorgdheid over deze mogelijk fundamentele veranderingen in het ecosysteem. Indien er is dan ook van mening dat in het kader van het voorzorgsbeginsel nader onafhankelijk wetenschappelijk onderzoek dient plaats te vinden, nu te veel onduidelijk is aangaande de impact op het ecosysteem. Indien nodig dienen door de exploitanten van windparken maatregelen te worden genomen om significant negatieve effecten op het ecosysteem te mitigeren.	
	d	Indiener uit zijn zorgen over de geluidsproductie tijdens werkzaamheden ten behoeve van het realiseren van windparken. Indiener pleit voor nader onderzoek naar het mogelijk onbedoeld verstoren of verjagen van vissen als gevolg van geluid. Wat zijn de effecten van geluid bij plaatsing van de windturbines op zee? Wat zijn de effecten van het geluid van de draaiende windturbines en de bijbehorende trillingen van de turbines richting de zeebodem? Het zijn relevante vragen waarop vooralsnog geen sluitende antwoorden gegeven zijn volgens indiener.	Dit gedeelte van de zienswijze heeft voornamelijk betrekking op de realisatie van windparken op zee en daarmee het kavelbesluit en niet op het Net op zee. Het kavelbesluit valt buiten de scope van het Net op zee IJmuiden Ver Alpha. Naar verwachting zal de procedure voor de kavelbesluiten in 2021 starten en zal dan hiervoor een concept-NRD worden gepubliceerd.
	e	De beroepsvisserij heeft te maken met diverse natuurbeschermingsregels en daartoe behorende wetgeving. Het wordt steeds lastiger om de benodigde vergunningen op basis van de Wet natuurbescherming (Wnb-vergunningen) te verkrijgen. De beroepsvissers hebben te maken met vele kritische (ecologische) eisen waaraan zij moeten voldoen	Dit gedeelte van de zienswijze heeft voornamelijk betrekking op de realisatie van windparken op zee en daarmee het kavelbesluit en niet op het Net op zee. Het kavelbesluit valt buiten de scope van het Net op zee IJmuiden Ver Alpha. Naar verwachting zal de procedure voor de kavelbesluiten in 2021 starten en zal dan hiervoor een concept-NRD worden gepubliceerd.

		en hier werken de vissers met zorg aan mee. Daarom wil de beroepsvisserij, een activiteit welke al eeuwenlang plaatsvindt op de Noordzee, voorkomen dat negatieve effecten optreden op het ecosysteem van de Noordzee en aangrenzende wateren, voortkomend uit dit windenergieproject. Evenals het plan 'Net op zee IJmuiden Ver Alpha' dient de beroepsvisserij (periodiek) vergunningen aan te vragen voor de beroepsmatige visserijactiviteiten die zij uitvoert. Hierbij dienen Passende Beoordelingen geschreven te worden, waarbij o.a. de effecten van de visserijactiviteiten dienen te worden gecumuleerd met de effecten van overige activiteiten binnen het Noordzeegebied. Gelet op het feit dat dit voorbereidende werkzaamheden zijn voor het uiteindelijke beoogde doel van het realiseren van windparken in windenergiegebied IJmuiden Ver en dit grootschalige en blijvende activiteiten omvat, in combinatie met de eventuele negatieve effecten op het ecosysteem van deze activiteit, is de verwachting van indiener dat het verkrijgen van de benodigde vergunningen voor de beroepsvisserij zal worden bemoeilijkt.	
	f	Indiener wil er graag op attenderen dat de (cumulatieve) gevolgen van verschillende activiteiten op de Noordzee voor beschermde vogels mede bepalend zijn voor het verkrijgen van de gewenste vergunningen voor visserij en dat er nu nog vele onzekerheden zijn	Dit gedeelte van de zienswijze heeft voornamelijk betrekking op de realisatie van windparken op zee en daarmee het kavelbesluit en niet op het Net op zee. Het kavelbesluit valt buiten de scope van het Net op zee IJmuiden Ver Alpha. Naar verwachting zal de procedure voor de kavelbesluiten in 2021 starten en zal dan hiervoor een concept-NRD worden gepubliceerd.

		over de gevolgen van (voorbereidende werkzaamheden voor) windturbines op zee. Een concreet voorbeeld van de samenhang tussen vogelbescherming en visserij is dat een project is opgezet om de interactie tussen zwarte-zee-eenden en spisulavisserij te volgen, namelijk: 'Ruimte voor vogels en vissers: handelingsperspectief voor een duurzame visserij op Spisula subtruncata in de Nederlandse kustwateren'. Dit project heeft het mogelijk gemaakt voor de visserij om een tijdelijke vergunning op grond van de Wet natuurbescherming te krijgen met een aantal strenge voorwaarden. Een belangrijk gebied voor zowel de spisulavisserij als zwarte-zee-eenden bevindt zich ten westen van IJmuiden. Indiener wil erop wijzen dat de voorbereidende werkzaamheden voor de windparken gepland staan in een belangrijke gebied voor spisula en zwarte-zee-eenden. Hierdoor bestaat de kans dat er verstoring optreedt en spisulabanken onomkeerbare schade toe wordt gebracht. Dit zou grote gevolgen kunnen hebben voor de afgifte van een Wnb-vergunning voor spisulavisserij in andere jaren. Zo zal men dit gebied bijvoorbeeld kunnen sluiten voor (spisula)visserij zodat de populaties weer kunnen aansterken van de geleden schade van de voorbereidende werkzaamheden voor de windparken.	
	g	Indiener is van mening dat de nog te ontwikkelen en te realiseren windparken op zee verplaatst moeten worden naar gebieden die weinig worden bevist. Het plaatsen van de kabels zal rijke visgronden	Een verplaatsing van het windenergiegebied IJmuiden Ver en/of andere gebieden uit de routekaart windenergie op zee 2030 (Ten Noorden van de Wadden, Hollandse Kust West) is niet aan de orde. Verplaatsing van deze gebieden zou met zich meebrengen dat de doelstelling uit het Klimaatakkoord niet wordt gehaald, te weten een bijdrage van windenergie

		doorkruisen. Doordat de plaatsing van kabels onmisbaar is voor de realisatie van het windpark ziet indiener graag dat gekozen wordt voor het tracé met de minste impact voor de visserij, namelijk het tracé met de kortste route door de zeebodem. Aansluitend streeft indiener ernaar dat de kabels op voldoende diepte (minimaal drie meter) worden ingegraven.	op zee van ten minste 49 TWh in 2030. Voor het aanwijzen van nieuwe windenergiegebieden op locaties die weinig worden bevist dient eerst een aanwijzingsproces te worden doorlopen in het Nationaal Waterplan als bedoeld in artikel 4.1 van de Waterwet. Daarvoor wordt ook een plan-m.e.r. opgesteld. In de afweging tot het aanwijzen van windenergiegebieden zijn alle relevante gebruiksbelangen van de Noordzee betrokken. Bij het Net op zee IJmuiden Ver Alpha is één van de trace-ringsuitgangspunten een zo kort mogelijk kabeltracé. Er zijn echter vele functies op de Noordzee aanwezig en aldus vele belangen. De effecten van de kabelroutes op de verschillende functies worden de komende tijd in een IEA in beeld gebracht, waarna de minister van EZK de keuze maakt welk tracé op zee het VKA wordt. In het kader van de m.e.r. voor het Net op zee IJmuiden Ver Alpha wordt een risk based burial depth studie (risico gestuurde begraafdiepte) uitgevoerd. Daarin wordt de benodigde diepte van de kabel bekeken. De kabels komen in de zeebodem te liggen op de vanuit de watervergunning vereiste diepte. De voorschriften vanuit de vergunningen schrijven een diepteligging van -5 meter onder NAP voor de eerste kilometer op zee en een gronddekking van ten minste 3 meter voor het tracé dat zich bevindt tot 3 kilometer vanuit de laagwaterlijn en voor de rest van het tracé op zee tenminste 1 meter. TenneT gaat daarbij uit van het niet mobiele zeebed niveau (het diepste punt van de dalen van de zandgolven). Ter plaatse van de kabelverbinding is na de aanleg geen visverbod aan de orde, alleen een ankerverbod. Daarmee levert de aanwezigheid van de kabels geen beperkingen op voor de visserij.
	h	Het is voor de beroepsvisserij van belang dat de werkzaamheden voor de realisatie van de windparken in een korte tijd gebeuren i.v.m. overlast (denk aan verstoring doelsoorten en fysieke verstoring van vismogelijkheden bijvoorbeeld door kabels of werktuigen). Indiener pleit daarom voor een korte periode voor het leggen en daadwerkelijk ingraven van de kabels.	TenneT beoogt de overlast als gevolg van de werkzaamheden zoveel mogelijk te beperken en streeft ernaar om de werkzaamheden in een zo kort mogelijke periode uit te voeren. Het moment dat werkzaamheden plaatsvinden wordt afgestemd met de sector scheepvaart en visserij. De platform locatie zal niet meer toegankelijk zijn voor vissers vanaf het moment dat het gehele veld een “construction site is” in de zeekaarten. Indien het platform er eerder dan het windpark is zal een zone van 500 m rondom de platform locatie gelden vanaf het moment dat het een construction site is. Dit om te voorkomen dat bijvoorbeeld de niet zichtbare werken zoals de scour protection beschadigd raken door visserij. Dit loopt normaliter via de “notices to

			mariners” wat de officiële, internationale, nautische aankondigingen zijn. Voor het kabel traject geldt ook dat “notices to mariners” zullen worden afgegeven, alleen zal het gebied waar gewerkt wordt steeds veranderen. Tijdsduur en grootte van het gebied hangen sterk af van de contractor en de installatiemethode.
16	a	Indiener heeft vooral interesse naar het alternatief naar Geertruidenberg. Indiener mist bij de beoordelingstabel de gevolgen voor de landbouw. Volgens indiener dienen de volgende beoordelingscriteria voor de landbouw toegevoegd te worden: - Hoeveel gronden worden doorsneden, wat betekent dit voor het bodemprofiel en waar treedt er 100% schade op. - Breng de gebruiksbependingen voor de landbouw kwantitatief in beeld. - Zijn er boom- of fruitgaarden die gerooid moeten worden, etc.. - Wat betekent het aanleggen van de kabels voor de eventueel aanwezige drainage. Hoeveel drainage moet er aangepast worden of verwijderd worden en waar wordt drainage onmogelijk gemaakt. - Wat zijn de gevolgen voor precisielandbouw? Deze manier van landbouw neemt een hoge vlucht. Technische ontwikkelingen gaan snel en apparatuur wordt steeds gevoeliger voor storingen. Bekend is dat aanwezigheid elektriciteitskabels leiden tot beperkingen in het aansturen van hightech apparatuur.	Ter verduidelijking wordt aangegeven dat het tracé richting Geertruidenberg nagenoeg geheel via het water (Haringvliet, Hollands Diep en de Amer) naar Geertruidenberg loopt. Vanaf de aanlanding nabij Geertruidenberg loopt het tracé over een beperkte afstand over land. Bij een vergelijking van de alternatieven worden effecten op landbouw meegenomen met het detailniveau zoals omschreven in het beoordelingskader in de NRD. In het MER worden deze effecten op landbouw in beeld gebracht bij ‘Invloed op ruimtelijke functies’ onder het aspect ‘Leefomgeving, ruimtegebruik en overige gebruiksfuncties’. Hierbij wordt gekeken naar het oppervlakteverlies van landbouwareaal als gevolg van tracés en het converterstation en de lengte van de doorsnijding van landbouwgrond. Hierbij wordt een onderverdeling gemaakt in doorsnijding van akkerland, grasland en ook boomgaarden. TenneT realiseert zich dat de aanleg van de kabel effect kan hebben op drainage. Na de keuze voor het VKA wordt de route nader geoptimaliseerd in overleg met de grondeigenaar, zodat er waar mogelijk minder effecten zijn op drainage. Daarnaast worden voorafgaand aan de aanleg uitgebreide bodemonderzoeken gedaan. Onder andere naar de staat van de bodem, opbouw, draagkracht, etc. Dit leidt tot een rapport dat de betreffende grondeigenaar kan krijgen. Op basis van het onderzoek wordt een advies gegeven over hoe de aanleg moet verlopen. In principe is van verzakking van de bodem geen sprake wanneer bovenstaande goed uitgevoerd wordt. In gevoelige gebieden kan tijdens de aanleg ook monitoring van grond(hoogte) en bijv. zetting plaatsvinden. De aanleg wordt onder cultuurtechnisch toezicht uitgevoerd en na afloop wordt de grond hersteld zoals die voorheen was (zowel opbouw als maaiveld). Daarnaast is TenneT verantwoordelijk voor structurele schade aan de bodem, mocht dit toch nog optreden. TenneT zal dit dan gedurende enkele jaren na aanleg herstellen. Ook wordt gekeken of de kabels van het Net op zee IJmuiden Ver Alpha en apparaten ingezet bij precisielandbouw elkaar mogelijk beïnvloeden of verstoren.

	b	Indiener wil als belanghebbende organisatie voor haar ledenachterban graag gesprekspartner zijn.	Indiener is benaderd als gesprekspartner in het proces rondom het tracéalternatief richting Geertruidenberg.
17	a	Het zoekgebied voor een converterstation ligt in een contour van 6 km vanaf het 380 KV station Geertruidenberg. Hemelsbreed ligt de contour over het grondgebied van Drimmelen. Indiener vindt het noodzakelijk dat ook de effecten voor het grondgebied van Drimmelen verder worden bekeken, beoordeeld en meegenomen in de Milieueffectrapportage.	Op dit moment liggen de voorgestelde te onderzoeken locaties op het grondgebied van de gemeente Geertruidenberg. Indien deze locaties niet haalbaar zijn, wordt er binnen een straal van 6 km vanaf het 380 kV-station gekeken naar andere locaties voor een converterstation. Indien deze liggen op het grondgebied van de gemeente Drimmelen, worden de milieueffecten op dezelfde wijze onderzocht in het MER volgens het beoordelingskader uit de NRD.
	b	Indiener vindt onduidelijk welke status de verschillende initiatieven hebben binnen het zoekgebied voor een converterstation bij Geertruidenberg en vraagt zich af in hoeverre bij verdere beoordeling van de plannen rekening wordt gehouden met mogelijke cumulatieve effecten in geval van het realiseren van meerdere plannen/initiatieven binnen dit zoekgebied.	Alternatieven worden beoordeeld ten opzichte van de referentiesituatie. De referentiesituatie omvat de huidige situatie inclusief de autonome ontwikkelingen in het studiegebied ervan uitgaand dat het Net op zee IJmuiden Ver Alpha niet gerealiseerd wordt. Autonome ontwikkelingen zijn op zichzelf staande ontwikkelingen waarover reeds is besloten en die een verandering in hetzelfde gebied tot gevolg hebben. Ze vinden onafhankelijk van het voornemen Net op zee IJmuiden Ver Alpha plaats. Ook rondom Geertruidenberg gaat het dus om autonome ontwikkelingen waarover reeds een besluit is geweest of waarover een besluit op korte termijn te verwachten is.
	c	In het beoordelingskader MER voor het converterstation wordt onder meer het aspect invloed op landschap en cultuurhistorie meegenomen. Indiener vraagt hierbij specifieke aandacht voor de invloed op de nabij gelegen jachthaven Drimmelen, Natura 2000, gebied de Biesbosch, Gat van de Ham en de Worp en daarbij behorende recreatie en ondernemingen binnen de gemeente Drimmelen.	In het MER worden effecten op recreatie inzichtelijk gemaakt onder het aspect 'Leefomgeving, Ruimtegebruik en Overige gebruiksfuncties. Hierbij wordt gekeken naar doorkruising van strand en van toeristische gebieden. Gebieden en locaties die indiener noemt zullen daarin - indien relevant - een plek krijgen.

	d	Indiener vraagt aandacht voor duidelijke communicatie met de eigenaren/exploitanten van diverse ondernemingen gelegen op of nabij de Amer in verband met mogelijke effecten op deze ondernemingen dan wel te verwachten overlast tijdens de uitvoeringswerkzaamheden.	Er is op dit moment al contact met diverse eigenaren/exploitanten van ondernemingen gelegen op of nabij de Amer. Met hen is en wordt bekeken op welk moment en in welke mate zij betrokken willen worden in het proces.
18	a	Indiener verzoekt om te onderzoeken of lopende en aanstaande ontwikkelingen kunnen worden gecombineerd met de opgave Net op zee IJmuiden Ver Alpha. Hierdoor kan meerwaarde worden gecreëerd. Er kan worden gedacht aan opgaven vanuit N2000, Kader Richtlijn Water, Deltaprogramma, bosvisie (landschappelijke inpassing), het afronden van het natuurnetwerk, klimaatveranderingen, Hoogwaterbeschermingsprogramma en vismigratie. Dit laatste punt mede n.a.v. het Kierbesluit van het Haringvliet.	Het mogelijk combineren van andere opgaven met het project Net op zee IJmuiden Ver Alpha wordt in de concept-NRD aangeduid met zogeheten 'meekoppelkansen'. Voor de IEA wordt naast milieu tevens een analyse gemaakt van de alternatieven voor de thema's techniek, kosten, omgeving en toekomstvastheid. Hierbij wordt ook gekeken naar meekoppelkansen (zie paragraaf 3.2. van het Beoordelingskader). Er zal contact met de indiener worden opgenomen om te bespreken welke meekoppelkansen er wellicht te realiseren zijn.
	b	Indiener stelt het volgende: - houd rekening met vertroebeling tijdens werkzaamheden. Dit zal op het ene tracé meer zijn dan op het andere. - houd rekening met de cumulatie van werkzaamheden voor de omgeving (en maak dit inzichtelijk bij de beoordeling van alternatieven). - onderzoek het effect van de aanleg op waterstroming, verzilting en natuurlijk reliëf (en de effecten hiervan op o.a. natuur). - onderzoek de effecten van de ligging van de kabel t.a.v. onderhoud en beheer. In een dynamisch gebied zal er waarschijnlijk meer beheer nodig zijn wat effect	In het MER worden de milieueffecten van de alternatieven (tracés en locaties converterstation) onderzocht, daarbij is ook aandacht voor vertroebeling, bodem en water, natuur en landschap. Het beoordelingskader en een toelichting daarop is te vinden in paragraaf 3.2 van de concept-NRD. Bij de tracering van de tracés door de zee en grote wateren is rekening gehouden met de conditie van de zeebodem (diepte, morfologie, dynamiek). Voor het aspect landschap worden voor het converterstation effecten op de gebiedskarakteristiek en effecten op de samenhang tussen specifieke elementen en hun context onderzocht. Dit gebeurt mede door het maken van fotovisualisaties. Daarbij wordt ook gekeken naar ruimtelijke kwaliteit. Bij het aspect natuur is er onder andere aandacht voor Natura 2000-gebieden, overige beschermde gebieden (zoals NNN) en invloed op beschermde soorten; eventuele gevolgen op hoogwatervluchtplaatsen, slaap- en ruillocaties worden daarbij ook beschouwd. In het MER worden de effecten tijdens de aanlegfase en de exploitatiefase onderzocht. Cumulatie van werkzaamheden

		kan hebben op de omgeving (en dus doorlopend na de feitelijke aanleg). - onderzoek het effect op autonome effecten zoals het verontdiepen van de voordelta tussen Voorne en Goeree. - betrek naast foerageer- en broedgebieden ook locaties/ functies van hoogwatervluchtplaatsen, slaap- en ruilocaties van vogels. - beoordeel de locatie van het converterstation op het landschappelijk effect. In een al geïndustrialiseerde omgeving (zoals de Maasvlakte) is de impact kleiner dan in een landelijk gebied. - onderzoek de afweging tussen een eenmalige dure aanleg versus doorlopend duur beheer of afname van de kwaliteiten voor natuur, landschap en de leefomgeving.	wordt eveneens in het MER beschouwd. In de IEA wordt naast de milieueffecten uit het MER ook gekeken naar de alternatieven vanuit het oogpunt van de thema's kosten, omgeving, techniek en toekomstvastheid. De onderzoeksresultaten worden betrokken in de afweging van het VKA.
19	a	Indiener voelt zich goed betrokken bij het proces, heeft alle voor het project relevante informatie kunnen inbrengen en heeft vertrouwen dat dit in de vervolgfase wordt voortgezet conform het participatieplan. De concept-NRD geeft indiener geen aanleiding tot het maken van op- of aanmerkingen.	Deze opmerkingen worden ter kennisgeving aangenomen.
20	a	Indiener begrijpt het in de concept-NRD genoemde belang van elektrificatie van de industrie in, met name, de kustzone, maar wil tevens het belang van elektrificatie van olie- en gasproductieplatforms op zee benadrukken. Door platforms op zee te elektrificeren kan op korte termijn worden bereikt dat de uitstoot van CO₂ wordt teruggedrongen, omdat het	In de toekomst zal het wellicht mogelijk zijn om mijnbouwplatforms te elektrificeren waarbij gebruik zal worden gemaakt van door windparken op zee opgewekte elektriciteit. Op dit moment heeft TenneT alleen de taak om windparken op zee aan te sluiten en die elektriciteit te transporteren. TenneT mag niet iets 'extra's' doen omdat in artikel 17 van de Elektriciteitswet 1998 staat dat een netbeheerder geen andere werkzaamheden mag verrichten dan die nodig zijn voor een goede uitvoering van de bij of krachtens de wet aan hem toegekende taken. Er is dus een wetswijziging nodig. EZK is hierover in gesprek met betrokken partijen.

		wordt teruggedrongen, omdat het productieproces dan niet meer op gas hoeft. Door ook platforms op zee aan te sluiten op 'stopcontacten op zee' krijgen platforms toegang tot de stroomvoorziening die nodig is om de opslag van CO₂ te faciliteren en de productie en transport van waterstof te faciliteren. Dit is in lijn met de doelstellingen van het Klimaatakkoord, draagt bij aan het tegengaan van klimaatverandering en draagt bij aan de doelstelling om minder energie uit het buitenland te importeren. Indien er zou graag in de NRD opgenomen zien dat platforms op zee (nu of in een latere fase) ook kunnen worden aangesloten op stopcontacten op zee.	Daarbij moet ook worden nagedacht over aansluitvoorwaarden en transporttarieven voor afnemers. Indien dit juridisch mogelijk wordt gemaakt, dan zal een kabel moeten worden aangelegd tussen het TenneT platform en het betreffende mijnbouwplatform. Voor de aanleg daarvan zal een vergunningprocedure in het kader van de Waterwet moeten worden gevolgd. Dit is geen onderdeel van het Net op zee IJmuiden Ver Alpha. In de NRD kan vanwege de benodigde wetswijziging op dit moment dus niet worden opgenomen dat olie- en gasplatforms kunnen aansluiten op het Net op zee en bovendien hoeven de milieueffecten van een eventuele aansluiting niet in het MER van het Net op zee IJmuiden Ver Alpha te worden onderzocht.
	b	Indiener merkt op dat uit huidige Elektriciteitswet 1998 onvoldoende duidelijk blijkt dat het voor TenneT is toegestaan om olie- en gasproductieplatforms aan te sluiten op het Net op Zee en welke voorwaarden er op zo'n aansluiting van toepassing zijn. Indiener verzoekt om dit in Energiewet 1.0 te repareren en verzoekt tevens om in aanloop naar een dergelijke aanpassing in gesprek te gaan op welke grondslag olie- en gasproductieplatforms in de tussentijd op aan te leggen/ reeds aangelegde delen van het Net op Zee kunnen worden aangesloten.	Zie antwoord 20a.
	c	Indiener hecht veel waarde aan het op constructieve wijze in dialoog blijven met de overheid en andere stakeholders en wordt graag van de verdere gang van zaken op de hoogte gehouden.	zie antwoord 20a.

21	a	Indiener geeft aan dat een kabeltracé door de Haringvlietdam (zowel voor net op zee IJmuiden Ver Alpha als Beta) invloed heeft op de ontwikkel- en gebruiksmogelijkheden in het gebied (recreatie en natuur). Gevolgen, beperkingen en hinder moeten worden voorkomen. Vooral de strand tot strand boring heeft invloed op de ontwikkelingen van de gemeenten Westvoorne en Hellevoetsluis. Voor Westvoorne geldt dat naast de dam een bouwvlak ligt voor een strandpaviljoen en er worden ontwikkelingen voorzien in het kader van de aanpak natuur- en kustontwikkeling (provinciaal beleid). Gemeente Hellevoetsluis wil op de Haringvlietdam de gemeentelijke opgave van 12 MW windenergie realiseren (provinciaal beleid). Daarnaast speelt hier de kwaliteit-simpuls Quackstrand. Indiener maakt zich zorgen over mogelijke cumulatieve gevolgen (van Alpha en Beta). Indiener verzoekt om een nader gesprek over de effecten op de gebiedsontwikkelingen.	Bij de tratering van de verschillende kabeltracé alternatieven is zoveel mogelijk rekening gehouden met de gebiedsontwikkelingen en het voorkomen van beperkingen en hinder. Dit geldt ook voor de uitvoering van eventuele tracéalternatieven door het Haringvliet. In het MER worden effecten op natuur rondom aanlandingen inzichtelijk gemaakt onder het aspect 'Natuur op land' en 'Natuur op zee'. Effecten op recreatie worden inzichtelijk gemaakt onder het aspect 'Leefomgeving, Ruimtegebruik en overige gebruiksfuncties'. Voor de kabeltracés wordt hierbij gekeken naar doorkruising van stranden en van toeristische gebieden. Indiener is uitgenodigd voor de werksessie van het Net op zee IJmuiden Ver Beta over (onder meer) ruimtelijke kwaliteit. Indiener is uitgenodigd voor de werksessie van Net op zee IJmuiden Ver Alpha en Beta over het kruisen van de Haringvlietdam. Beide werksessies zijn opgenomen in het participatieplan van het Net op zee IJmuiden Ver Beta. In de werksessies is onder meer aandacht besteed aan toekomstige ontwikkelingen. Toekomstige ontwikkelingen zoals de natuur- en kustontwikkeling Westvoorne zullen in de IEA terugkomen onder de thema's omgeving en/of toekomstvastheid. Cumulatieve effecten voor Alpha en Beta worden in het MER en de IEA in beeld gebracht. De in beeld gebrachte milieueffecten, omgeving, toekomstvastheid, kosten en techniek zullen een rol spelen in de keuze voor het VKA.
	b	De locatie Simonshaven is onwenselijk vanwege de op en rond de Haringvlietdam geplande gebiedsontwikkelingen, het in onbruik raken van landbouwgronden (verziltingsrisico's) en aantasting van landschapskwaliteiten door realisatie van een converterstation. De massa en industriële uitstraling van een gebiedsvreemd object past niet in het groene, open kleinschalige (oude) veenpolderlandschap. Niet alleen de ruimtelijke kwaliteit van de locatie maar ook het landschap als geheel	Zie antwoord 21a. Deze zienswijze betreft grotendeels het Net op zee IJmuiden Ver Beta en wordt daar verder beantwoord.

		wordt aangetast en heeft daarmee indirect gevolgen voor leefklimaat en economie. Het landschap is een belangrijke vestigingsfactor voor bewoners en bedrijven. Voor IJmuiden Ver Beta wordt de Maasvlakte als enige reële optie gezien om aan te landen. Het zuidelijk deel van de Maasvlakte grenst aan Westvoorne. Ook hier speelt het project aanpak natuur- en kustontwikkeling gemeente Westvoorne. Graag ziet indiener ook voor deze locatie dat de belangen van Voorne Putten betrokken blijven en blijven hierover graag in gesprek. Indiener vraagt rekening te houden met de belangen van recreatie, open landschap, ruimtelijke kwaliteit, het vestigingsklimaat, landbouw, gebiedsontwikkelingen op en rond Haringvlietdam en geen permanente gevolgen voor recreatie, landbouw en gebiedsontwikkelingen.	
	c	Tijdens aanleg van de kabels zal het opengraven van grond voor een aanzienlijke strook (ca 15,5-16 m) een tijdelijke impact hebben op het gebiedsaangezicht. Aandachtspunt zijn de (op sommige plaatsen) hoge archeologische verwachtingswaarde. Risico bestaat dat grondlagen die zoute kwel tegenhouden worden doorbroken bij het graven. Dit risico is vergroot door het Kierbesluit waarbij de zoutlijn voorbij Voorne Putten kan komen bij lage rivierstanden. Roering van grondlagen door boringen onder bebouwd gebied brengt risico's met zich mee en is	Tijdens de aanlegfase is er sprake van zichtbare aanlegwerkzaamheden met een tijdelijke (waaronder visuele) impact. Het MER geeft een (algemene) toelichting op de wijze van aanleg, maar de tijdelijke impact op het gebiedsaangezicht wordt niet apart beoordeeld. Effecten op Landschap, archeologie, bodem en water worden onderzocht. Zie ook het beoordelingskader tabel 3-3 (landtracés) en tabel 3-4 (converterstation). Onder het thema bodem en water op land worden, zoals ook in de toelichting op het beoordelingskader in paragraaf 3.2.4. van de NRD staat, de gevolgen van de kabeltracés en het converterstation op het bodem- en watersysteem onderzocht aan de hand van de criteria: verandering bodemsamenstelling, zetting, grondwaterkwaliteit, verlaging grondwaterstand en oppervlaktewaterkwaliteit. Deze effecten kunnen tevens gevolgen hebben voor aanwezige functies zoals archeologie, ecologie, bebouwing, infrastructuur, landbouw, verontreinigingen en waterhuishouding.

		zeer onwenselijk. Het waterschap streeft er naar kruisingen van kabels en leidingen met (primaire) waterkeringen zoveel mogelijk te beperken. Indiener vraagt aandacht voor beperkingen van het gebruik boven en naast de kabelstrook na aanleg. Indiener geeft aan dat er niet op of naast mag worden geheid en er niet meer diep mag worden geploegd of gedraineerd. Concreet wordt aandacht gevraagd voor de ontwikkeling van een onderwaterbos in het zoekgebied van het kabeltrace bij de aanlanding vanuit het Haringvliet, dat mogelijk wordt beperkt door de kabel.	Voor het thema Bodem en Water op land wordt tevens een in deze fase indicatief bemalingsadvies opgesteld. Voor dit plangebied zijn het optreden van zoute kwel en verzilting belangrijke aandachtspunten. Het MER zal vanuit de aanwezige kennis van het bodem- en watersysteem de meest kritische delen uit het systeem, die bepalend zijn voor de effecten, beschrijven. Het gaat hier om gebieden met aanwezige waterremmende lagen, verziltingsgevoelige gebieden en zettingsgevoelige bodem. Het uitgangspunt van de initiatiefnemer is om kabels aan te leggen door middel van open ontgraving (het graven van een sleuf waarin de kabels worden aangelegd, waarna de sleuf weer wordt dichtgemaakt). De aanleg door te boren kent namelijk nadelen. Zo is boren technisch complexer en leidt tot meer verbindingen tussen kabeldelen (verbindingsmoffen). Bij deze hoogspanningsverbinding met een vermoeden van 2 Gigawatt is warmteontwikkeling een groter probleem dan bij reguliere verbindingen. En hoe dieper de kabel wordt begraven (bij gestuurde boringen tot wel 25 meter diepte) hoe moeilijker de kabel zijn warmte aan de omgeving kwijt kan. Wanneer de lengte en het aantal boringen toeneemt, wordt het beheer, onderhoud en herstel lastiger. Het oplossen van storingen en defecten is complex en tijdrovend. De verbinding is hierdoor langer uit bedrijf. Ook zijn boringen kostbaarder. Tot slot leidt boren tot een verhoogd risico in de aanleg omdat niet ieder grondtype geschikt is voor boringen. Deze kunnen hierdoor mislukken in de aanleg of tot schade leiden bij derden of helemaal niet mogelijk zijn. Boren wordt daarom alleen toegepast als een open ontgraving niet kan of tot veel nadelen leidt. De keuze waar wordt geboord (in plaats van de standaard aanlegmethode van een open ontgraving) zal daarom op basis van een locatie specifieke afweging moeten worden gemaakt. Dit komt erop neer dat boren normaal gesproken alleen wordt toegepast bij het kruisen van grotere infrastructurele werken zoals dijken, waterwegen, autowegen etc. Uitgangspunt is dat er niet onder woonbebouwing door geboord wordt. De initiatiefnemer hanteert het principe van volledige schadeloosstelling. Dat betekent dat schade als gevolg van de aanleg en de aanwezigheid van het net op zee, waaronder gewasschade en opbrengstderving wordt vergoed volgens de schaderegeling van de initiatiefnemer. TenneT realiseert zich dat de aanleg van de kabel effect kan hebben op drainage. Na de keuze voor het VKA wordt de route nader
--	--	---	---

			geoptimaliseerd in overleg met de grondeigenaar, zodat er waar mogelijk minder effecten zijn op drainage. Daarnaast worden voorafgaand aan de aanleg uitgebreide bodemonderzoeken gedaan. Onder andere naar de staat van de bodem, opbouw, draagkracht, etc. Dit leidt tot een rapport dat de betreffende grondeigenaar kan krijgen. Op basis van het onderzoek wordt een advies gegeven over hoe de aanleg moet verlopen. In principe is van verzakking van de bodem geen sprake wanneer bovenstaande goed uitgevoerd wordt. In gevoelige gebieden kan tijdens de aanleg ook monitoring van grond(hoogte) en bijv. zetting plaatsvinden. De aanleg wordt onder cultuurtechnisch toezicht uitgevoerd en na afloop wordt de grond hersteld zoals die voorheen was (zowel opbouw als maaiveld). Daarnaast is TenneT verantwoordelijk voor structuurschade aan de bodem, mocht dit toch nog optreden. TenneT zal dit dan gedurende enkele jaren na aanleg herstellen. Er is met het waterschap gesproken over het kruisen van primaire waterkeringen. Het waterschap zal hier voorwaarden aan verbinden, zodat de aanleg van een kabel over, door of onder een primaire kering op verantwoorde wijze kan plaatsvinden. Het onderwaterbos was tot de ontvangst van de zienswijze onbekend. EZK en TenneT gaan hierover graag in gesprek met de gemeenten op Voorne-Putten zodat duidelijk is waar het onderwaterbos zich bevindt, of er raakvlakken met het project zijn en zo ja, of en hoe negatieve effecten te voorkomen zijn. Ook vernemen EZK en TenneT graag wat de stand van zaken is met betrekking tot het onderwaterbos. Autonome ontwikkelingen worden in het MER meegenomen. Het gaat dan om ontwikkelingen waarover al een besluit is genomen (of waarvoor duidelijk is dat dit binnen afzienbare tijd gaat gebeuren).
	d	Indiener wil graag blijven participeren in de vervolgprocessen (ook bij een keuze voor een tracé naar de Maasvlakte). Maatschappelijk draagvlak voor het project vindt indiener belangrijk. In de NRD komt dit aspect niet of nauwelijks terug. Graag ziet indiener hoe dit wordt beoordeeld en meegewogen.	EZK en TenneT hechten in belangrijke mate aan participatie zodat waardevolle informatie bekend wordt, er rekening kan worden gehouden met belangen en wensen en er straks een weloverwogen keuze over het voorkeursalternatief kan worden gemaakt. De insteek van het project is gedurende de gehele procedure indiener en andere betrokkenen in werksessies, bijpraatsessies en overleggen nauw te betrekken. Voor het onderdeel participatie wordt verwezen naar het participatieplan. Maatschappelijk draagvlak is een onderwerp dat niet in een

			MER wordt behandeld en vandaar niet in de NRD is benoemd. Wel zal bij de keuze voor het VKA maatschappelijk draagvlak worden betrokken via het aspect Omgeving in de IEA, het regio-advies en de reacties uit de omgeving op het IEA.
	e	In het beoordelingskader MER voor het platform, de tracéalternatieven op zee en grote wateren mist indiener de effecten op de lange termijn (naast de beoordeling van de aanleg) bij met name primaire waterkering, windenergiegebieden en recreatie en toerisme. Waarbij ook het omliggende gebied van het potentiële kabeltracé en het converterstation mee moet worden genomen. Indiener geeft aan dat het aspect “landschap en cultuurhistorie” voor de tracéalternatieven op zee en grote wateren niet wordt beoordeeld. Het Haringvliet vormt een belangrijk onderdeel van het landschap, hier bevinden zich verschillende landschapselementen (ondiepten, eilandjes, slikken, oevers en strandjes) die bijdragen aan de ruimtelijke kwaliteit. Indiener pleit voor het betrekken van kust- en oeverrecreatie in het beoordelingskader Indiener ziet graag aspect verzilting letterlijk terugkomen in beoordelingskader. Beoordelingskader maakt niet duidelijk hoe de ruimtelijke impact van het converterstation wordt onderzocht en beoordeeld. Het aspect ruimtelijke kwaliteit is niet gedefinieerd, onduidelijk is wat hier onder wordt verstaan, indiener verzoekt dit aspect verder uit te werken. Bij het duiden van gebiedskarakteristieken en ruimtelijke kwaliteit speelt de provincie een rol	In het MER worden de milieueffecten van de alternatieven (platform, tracés en converterstation) onderzocht voor zowel de aanlegfase als de beheerfase. De door indiener genoemde onderwerpen (waterkeringen, windenergiegebieden en recreatie en toerisme) maken reeds onderdeel uit van het beoordelingskader zoals opgenomen in tabel 3-2 van de concept-NRD. Ook bevat het beoordelingskader een criterium voor recreatie en toerisme. Bij de tracering was voor het aanlandingspunt het beperken van (milieu)effecten op recreatie één van de uitgangspunten. In het MER wordt daarnaast de invloed op recreatie door de kabeltracés zowel in de grote wateren als op land meegenomen in de effectbeoordeling (zie tabellen 3-2 en 3-3 in de concept-NRD). Voor het platform, de tracéalternatieven op zee en grote wateren gaat het om afstand en doorkruising huidige recreatievaartroutes. Voor de tracéalternatieven op land gaat het om doorkruising strand (aanlanding) en toeristische gebieden (land) en hinder door werkzaamheden (tijdens de aanleg). Bij het aspect bodem en water op zee en grotere wateren worden de morfologische effecten beschreven. Bij de tracering van de kabel is rekening gehouden met eilanden, ondiepten, slikken en zandbanken. Deze zijn ontzien omdat een zekere waterdiepte nodig is voor de installatieschepen van de kabels. Juist in de praktische uitvoering door de aanleg met schepen is het vermijden van ondiepten dus een uitgangspunt. EZK en TenneT begrijpen dat verzilting een belangrijk punt is en dit punt staat dan ook expliciet beschreven in de uitwerking van het aspect bodem en water op land in paragraaf 3.2.4 van de NRD. EZK en TenneT betrekken de gemeenten op Voorne-Putten graag bij de uitwerking en de werksessies over o.a. ruimtelijke kwaliteit.

		maar ook de gemeenten op Voorne Putten participeren hierin graag. Samenvattend wil indiener duidelijker zien hoe de effecten op zowel korte termijn als lange termijn worden afgezet tegen de gebiedsidentiteit en het huidige en beoogde gebruik op Voorne Putten waarbij vooral het open agrarische landschap en de kust- en oeverrecreatie de belangrijkste factoren zijn	
22	a	Indiener constateert dat in het plangebied diverse ondergrondse infrastructuur van netbeheerders / leidingeigenaren is gesitueerd. Een aantal tracés doorkruisen en /of lopen parallel aan deze infrastructuur of er worden in de nabijheid station(s) gebouwd. Naar mening van de indiener zijn bij de uitwerking van de voorgenomen tracés de effecten in het kader van elektromagnetische interferentie en in het bijzonder elektromagnetische compatibiliteit (EMC) beïnvloeding onvoldoende meegenomen. Het is niet duidelijk wat de impact kan zijn van de bestaande en toekomstige situatie (met lopende projecten van TenneT) voor wat betreft het uiteindelijk (voorgenomen) tracé. Indiener geeft aan dat het bij ondergrondse infrastructuur niet enkel om het kruisen van de leidingen gaat, maar ook sprake is van parallel ligging.	TenneT is zich bewust van mogelijke wederzijdse beïnvloeding van het kruisen en parallelloop met andere kabels en leidingen. Zowel aan het kruisen als het parallel liggen aan ondergrondse infrastructuur wordt aandacht besteed in het MER fase 1. Dit gebeurt binnen het aspect 'Leefomgeving, ruimtegebruik en overige gebruiksfuncties' en onder het aspect 'Kabels, leidingen en spoor- en weg infrastructuur' (op zee) en 'Kabels en leidingen' (op land). Bij detailuitwerking van een Voorkeursalternatief zullen (in MER fase 2) beïnvloedingsberekeningen worden uitgevoerd volgens de geldende NEN-normen. Er is contact met de indiener over de verder te nemen stappen en uitwerking.
	b	Indiener geeft aan dat de gevolgen voor de ondergrondse infrastructuur van het uiteindelijk voorgenomen tracé dienen te voldoen conform de huidige normen, NEN en EN (NEderlandse Norm en Europese Norm), en zijn vooralsnog op basis van de beschikbare	

		informatie niet volledig in te schatten. Hierbij is vooralsnog niet duidelijk welke maatregelen moeten worden getroffen en of deze passen binnen het (risico-) beheersysteem van de betreffende netbeheerder, conform artikel 4 van het Bevb (buisleidingen vallen onder het wettelijke regime van het Besluit externe veiligheid buisleidingen - Bevb).	
	c	Indiener mist het rapport in het kader van Externe Veiligheid voor de betreffende alternatieven. Voorafgaand aan de vaststelling van het tracé is het noodzakelijk om in de resultaten van het rapport terug te zien op welke wijze er ten aanzien van de aanleg van de beoogde kabels danwel tracé rekening is gehouden met de buisleidingen/ infrastructuur. Om mogelijk onacceptabele evenzeer (veiligheids-) risico 's te voorkomen en of te beperken verzoekt indiener om te onderzoeken of er benodigde maatregelen getroffen kunnen worden en of past binnen het risicobeheersmanagement systeem van de beheerder.	De concept-NRD stelt voor wat er in het kader van het MER (en de IEA voor zover dit het thema milieu betreft) onderzocht gaat worden. Er zijn in deze fase nog geen onderzoeken verricht en het NRD bevat daarom ook geen rapport met betrekking tot externe veiligheid. Zie antwoord 22a voor de wijze waarop rekening is gehouden met buisleidingen / infrastructuur. Het onderwerp externe veiligheid heeft binnen het MER een plek binnen het aspect 'Leefomgeving, ruimtegebruik en overige gebruiksfuncties' onder het aspect 'Risicovolle inrichtingen externe veiligheid'.
	d	Indiener verzoekt de definitieve plantekeningen zo spoedig mogelijk kenbaar te maken, zodat indiener enerzijds duidelijkheid kan geven over de kosten van de te nemen maatregelen en anderzijds een planning kan opstellen van de noodzakelijke werkzaamheden, maatregelen en/of voorzieningen als gevolg van het aan te leggen tracé. Volgens indiener is TenneT verantwoordelijk voor het maken van verdere afspraken waarin het	Hierover is contact met indiener. Zie ook antwoord 22a.

		advies en de uit te voeren maatregelen en monitoring in de toekomst worden vastgesteld en/of bijgesteld. Het is van groot belang tijdig inzichtelijk te krijgen welke aanpassingen er waar en wanneer uitgevoerd zullen gaan worden.	
	e	Indiener geeft aan dat indien in het definitief (plan)ontwerp geen rekening wordt gehouden met het beschikbaar stellen van ruimte voor nieuwe buisleidingen/ondergrondse infrastructuur danwel voldoende ruimte blijft om werkzaamheden aan de bestaande buisleiding/infrastructuur uit te voeren (zonder te worden beperkt door de aanwezigheid van de kabels), er gezocht moet worden naar andere te nemen maatregelen, zoals liggingsmogelijkheden. Indiener wijst erop dat de in het plangebied gelegen ondergrondse infrastructuur te allen tijde vrij toegankelijk dient te zijn, zowel tijdens als na de werkzaamheden. Daarbij is ook de toegang tot werkstroken en toegangsroutes van belang. Een en ander zal wellicht gevolgen hebben voor de planning en mogelijk leiden tot financiële consequenties. Verder dient rekening gehouden te worden met de opstalrechten van de buisleidingen(en)/infrastructuur met de bijbehorende belemmeringenstrook. De kosten voor te nemen maatregelen dienen door het ministerie, danwel TenneT, gedragen te worden.	Zie antwoord 22a.
	f	Indiener geeft aan dat het vanuit maatschappelijk oogpunt voor alle partijen beter is dat het plan zo ontwikkeld wordt dat de ondergrondse infrastructuur zoveel	Zie antwoord 22a.

		mogelijk kan blijven liggen en er geen omlegging en of extra maatregelen noodzakelijk zijn. Indien er wordt gegeven aan dat aan het treffen van maatregelen - afhankelijk van het gekozen tracé - niet te ontkomen is. Te denken valt aan het nemen van preventieve, maar ook aan repressieve (beheers) maatregelen. Enerzijds om aantasting van de technische integriteit van de buisleidingen/infrastructuur te voorkomen en anderzijds de interactie met (veiligheid kritische) werkzaamheden of objecten in omgeving van de buisleidingen/infrastructuur te voorkomen/beperken. De ondergrondse infrastructuur dient op alle plaatsen waar de ligging in het gedrang komt te worden aangepast, verlegd of beschermd. Graag treedt indiener in nader overleg om te bepalen welke aanpassingen noodzakelijk zijn.	
23	a	Zienswijze 23 heeft een grote overlap met zienswijze 22. De enige aanvulling is dat indiener aangeeft dat transport(distributie)waterleidingen een essentiële schakel voor de drinkwaterleveringszekerheid zijn. Bovendien bestaan een aantal van de transportwaterleidingen (gedeeltelijk) uit het materiaal Asbest Cement (AC). De AC-waterleidingen behoeft specifieke aandacht. Dit zeer kwetsbare materiaal verdraagt geen enkele zetting en dient uiterst zorgvuldig beschermd te worden. Werkzaamheden of transporten van zwaar materieel in de nabijheid van deze waterleidingen dienen derhalve uiterst zorgvuldig uitgevoerd te worden. Het uitvoeren van bijvoorbeeld heiwerkzaamheden in	Zie de beantwoording van zienswijze 22. De aandachtspunten zijn bekend. De detailtracering en hoe de uiteindelijke aanlegwerkzaamheden zullen gaan plaatsvinden, worden verder uitgewerkt nadat een VKA is gekozen. In overleg met indiener wordt in die fase bekeken welke maatregelen eventueel genomen moeten worden en hoe werkzaamheden zullen worden uitgevoerd.

		de nabijheid van de waterleiding kan omvangrijke schade veroorzaken.	
24	a	De strekking van zienswijze 24 is identiek aan die van zienswijze 22.	Zie de beantwoording van zienswijze 22.
25	a	De strekking van zienswijze 25 is identiek aan die van zienswijze 23.	Zie de beantwoording van zienswijze 23.